

Poznámka: V zahradách se hojně pěstuje velkoplodý kříženec *Fragaria* × *magna* THUILL. Fl. Paris, ed. 2, 254, 1799 (syn.: *Fragaria* „race“ *ananassa* DUCHESNE) Hist. Nat. Frais. 190, 1766 (= *F. chiloënsis* × *virginiana*). Pěstování jahodníku má v Českých zemích starou tradici (Benešovsko, Turnovsko, Brněnsko a Znojensko). Rozlišujeme kultivary tržní, vhodné pro velkovýrobu, které jsou vysoce plodné a relativně odolné proti nepříznivým podmínkám, např. cv. Georg Soltwedel, cv. Senga Sengana nebo cv. Surprise des Halles, a kultivary pro drobné pěstitele (tzv. odrůdy samozásobitelské), které jsou vhodné pro zpracování na kompoty nebo pro mrazírenský

průmysl, např. cv. Princ Julius Ernst, cv. Ozark Beauty. Zajímavé jsou perspektivní kultivary, např. pnoucí odrůda cv. Sonyana nebo stáleplodící cv. Red Rich (vhodný pro potravinářský průmysl – dobře se kompotují i zmrazují). U jednotlivých kultivarů jahodníku se hodnotí úrodnost, velikost souplodí, vzrůst, náročnost na stanoviště, odolnost rostliny a květů proti mrazu a odolnost proti chorobám a škůdcům, velmi důležitá je také doba zralosti. Kříženec je zdomácnělý ve velké části Evropy; jeden z rodičů (*F. virginiana* DUCHESNE) je běžně pěstován ve v. části Severní Ameriky. Oba rodičovské druhy kulturního hybrida jsou oktaploidní ($2n=56$).

15. *Potentilla* L. – mochna *)

Potentilla LINNAEUS Sp. Pl. 495, 1753. – Syn.: *Tormentilla* L. Sp. Pl. 500, 1753. – *Quinquefolium* SÉG. Pl. Veron. 3: 217, 1754. – *Argentina* J. HILL Brit. Herbal 6, 1756. – *Pentaphyllum* J. HILL Brit. Herbal 3, 1756, nom. inval. – *Fragariastrum* HEISTER ex FABR. Enum. 64, 1759. – *Fraga* LAPEYR. Hist. Arb. Pl. Pyr. 287, 1813. – *Trichothalamus* SPRENG. Anleit., ed. 2, 2: 864, 1818 sensu orig. non sensu LEHM. – *Dactylophyllum* SPENNER Fl. Friburg. 1084, 1829. – *Potentillopsis* OPIZ Lotos 7: 30, 1857. – *Callionia* GREENE Leaf. Bot. Obs. Crit. 1: 238, 1906.

Lit.: OBORNY A. (1900): Beiträge zur Kenntniss der Gattung *Potentilla* aus Mähren und österr. Schlesien. Jber. Deutsch. Landes-Oberrealschule Leipnik 1: 3–23. – WOLF T. (1901): *Potentillen-Studien* I, p. 1–123. Dresden. – WOLF T. (1903): *Potentillen-Studien* II, p. 1–70. Dresden. – DOMIN K. (1904): Beiträge zur Kenntniss der böhmischen *Potentillenarten*. S.–B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag 1903 (15): 1–47. – DOMIN K. (1904): Neue Beiträge zur Kenntniss der böhmischen *Potentillenarten*. S.–B. Königl. Ges. Wiss. Prag 1904 (14): 1–12. – WOLF T. (1908): Monographie der Gattung *Potentilla*. Biblioth. Bot. 71: 1–714. – HEGI G. et GAMS H. (1922): *Potentilla* L. In: HEGI G. [red.], *Illustrierte Flora von Mittel-Europa* 4/2: 809–892. München. – JUZEPČUK S. (1941): *Potentilla*. In: *Flora SSSR* 10: 78–223. Moskva et Leningrad. – SOJÁK J. (1960): *Potentilla crantzii*, nový relikv v české květeně. Preslia 32: 369–388. – REICHENBACH H. (1963): *Potentilla*. L. In: ROTHMALER W., *Exkursionsflora von Deutschland, Kritischer Ergänzungsband*, p. 168–171. Berlin. – BALL P. W., PAWŁOWSKI B. et WALTERS S. M. (1968): *Potentilla* L. In: *Flora Europaea* 2: 36–47. Cambridge. – SOJÁK J. (1986): Notes on *Potentilla* I. Hybridogenous species derived from intersectional hybrids of sect. *Niveae* × sect. *Multifidae*. Bot. Jahrb. Syst. 106: 145–210. – GOLIÁŠOVÁ K. (1993): *Potentilla* L. In: *Flóra Slovenska* 4/3: 143–241. Bratislava.

Vytrvalé, vz. 1–2leté byliny s primární přizemní růžicí listů. Lodyhy často postranní (z úžlabí listů přizemní růžice), někdy koncové (ze středů jarních růžic listů). Přizemní listy 3četné, dlanitě složené nebo zpeřené; jejich palisty s vyvinutými, volnými, vz. srostlými ouškami; palisty lodyžních listů s ouškami nesrostlými. Květy 5četné, vz. 4četné; korunní lístky po odkvětu opadavé, vykrojené nebo zaokrouhlené, žluté, bílé, u pěstovaných druhů i červené; prašníky se 2 prašnými pouzdry, oddělenými vrcholem spojidla; květní lůžko mírně vyklenuté, vz. ploché, po odkvětu nepatrně zveličené, z kalicha nevyniklé; plodolistů (4–)10–80; čnělky téměř vrcholové, vz. postranní. Plody nažky se ztvrdlým oplodím (oříšky). – Asi 500 druhů v mimotropických oblastech s. polokoule, několik druhů v horách Malajsie a v Andách, 1 druh v j. Austrálii, na Tasmánii a Novém Zélandě. – Entomogam. Alogam. Apogam. Anemochor. Endozoochor., vz. Myrmekochor.

- 1a Listy zpeřené 2
- b Listy dlanitě složené nebo 3četné 4
- 2a Listy přetřhovaně zpeřené, se 7–12 páry hlavních (větších) lístků, lístky na rubu stříbřité; lodyhy plazivé, na uzlinách kořenující, mající charakter šlahounů; květy jednotlivé, 1,5–3,0 cm v průměru **23. *P. anserina***
- b Listy zpeřené, s 2–7 páry lístků, lístky na rubu zelené; lodyhy na uzlinách nekořenující, nemají charakter šlahounů; květy 0,6–1,1 cm v průměru 3
- 3a Přizemní listy s 2–7 páry lístků; květy jednotlivé (proti listům nebo velkým listenům); kalichy po odkvětu obvykle dolů skloněné **19. *P. supina***
- b Některé přizemní listy s 2 páry lístků, některé 3četné; květy v květenství; kalichy po odkvětu vzpřímené **18. *P. norvegica* (f. *pinguis*)**
- 4a Korunní lístky bílé 5
- b Korunní lístky žluté 7
- 5a Přizemní listy dlanitě 5četné **1. *P. alba***
- b Přizemní listy 3četné 6
- 6a Starší exempláře s tenkými plazivými výběžky; lodyžní list (a listen u 2květých lodyh) 3četný; stř.

*) Zpracoval J. Soják

- lístek přízemních listů s (3–)4–5 páry zubů; nitky tyčinek z rozšířené báze zvolna zúžené, lysé; čnělka 1,7–2,3 mm dl. **2. *P. sterilis***
- b Starší exempláře s tlustým nevětveným oddenkem; lodyžní list (a listen u 2květých lodyh) jednoduchý; stř. lístek přízemních listů s 6–10(–12) páry zubů; nitky tyčinek po celé délce rozšířené, v dol. polovině brvitě; čnělka 1,1–1,3 mm dl. **3. *P. micrantha***
- 7a Květy 4četné (alespoň některé) 8
- b Květy 5četné 9
- 8a Všechny květy 4četné; všechny lodyžní listy 3četné (někdy s velkými palisty a pak zdánlivě 5četné), přisedlé nebo s 2–3(–5) mm dl. řapíky; plodolistů 4–8(–20) **20. *P. erecta***
- b Některé květy 5četné; alespoň 1–2 dol. lodyžní listy 5četné, řapíkaté (řapíky delší než 5 mm); plodolistů 20–50 **21. *P. anglica***
- 9a Lodyhy plazivé, nevětvené, na některých uzlinách kořenující, květy jednotlivé **22. *P. reptans***
- b Lodyhy vystoupavé nebo přímé, v květenství větvené, nekořenující 10
- 10a Lodyhy postranní, vyrůstající z úžlabí listů přízemní růžice, růžice listů v době květu dobře zachovaná 11
- b Lodyhy koncové, nevyrůstající z úžlabí listů přízemní růžice, růžice se obvykle tvoří teprve po odkvětu 20
- 11a Alespoň některé lístky na rubu na plochách mezi žilkami se zakřivenými jemnými chlupy, tvořícími obvykle řídkou plst; lodyhy obloukovitě vystoupavé, s 2–8 dobře vyvinutými listy 12
- b Chlupy na rubu lístků rovné 13
- 12a Přízemní listy 5–7četné, převážná část lístků na rubu šedo zelená (plocha lístku pod oděním je lupou viditelná), chlupy na líci lístků nemají nikdy na bázi štětinky; čnělky na bázi nepatrně ztlustlé; kalich není plstnatý **13. *P. lindackeri***
- b Přízemní listy 5četné, převážná část lístků na rubu šedobílá (plocha lístku pod oděním není lupou viditelná), na líci někdy s chlupy, nesoucími na bázi 1 nebo několik krátkých štětin; čnělky na bázi ztlustlé; kalich často plstnatý **12. *P. collina***
- 13a Palisty na vrcholu oddenku zřetelně ve 2 řadách, odumřelé zbytky palistů pod růžicemi 2řadé (vyšší polohy Sudet a Karpat, hadce na dol. Želivce) 14
- b Palisty na vrcholu oddenku a odumřelé palisty na bázi růžic nejsou 2řadé (v nižších polohách) 15
- 14a Řapíky s přitisklými nebo slabě poodstálými, 0,5–1,0 mm dl. chlupy; rub lístků s přitisklými chlupy, síťovitě žilnatý; zuby lístků ostře špičaté, přímo kupředu namířené; lodyha s rovnými chlupy (horské polohy) **4. *P. aurea***
- b Řapíky s odstálými, 1–2 mm dl. chlupy; rub lístků s odstálými chlupy, bez síťovité žilnatiny; zuby lístků tupější, dopředu do stran namířené; lodyha se zprohýbanými chlupy (hadce na dol. Želivce) **5. *P. crantzii***
- 15a Oddenek nevětvený nebo stěsnaně vícehlavý (nevyhání plazivé výběžky s delšími články), rostlina tvoří kompaktní trsy 16
- b Rostlina vyhání zřetelné plazivé výběžky (tvořené delšími články), rostliny polštářovitěho růstu 18
- 16a Lodyha 15–40(–50) cm vys., s (1–)2–3(–4) dobře vyvinutými lodyžními listy; čnělky na bázi mírně ztlustlé **11. *P. thuringiaca***
- b Lodyha 5–15(–25) cm vys., s 1–2(–3) málo vyvinutými listy; čnělky na bázi vždy neztlustlé, spíše zúžené 17
- 17a Řapíky přitiskle chlupaté; kališní lístky lysé nebo podél stř. žilky řídko chlupaté, lístky kalíšku úzce čárkovité **10. *P. patula***
- b Řapíky v dospělosti rovnovážně chlupaté (jen vz. u rostlin z vápenců přitiskle chlupaté); kališní lístky na celé ploše chlupaté, lístky kalíšku širší **9. *P. heptaphylla***
- 18a Lístky na rubu oděné buď hvězdovitými chlupy, nebo jednoduchými chlupy, z nichž některé mají na bázi 1 nebo několik krátkých štětin 19
- b Všechny chlupy na rubu lístků jednoduché, žádné z nich nemají na bázi ojedinelé krátké štětinky **8. *P. tabernaemontani***

- 19a Rub lístků plstnatý, s hustě stěsnanými hvězdovitými chlupy, chlupy s 10 a více rameny
 6. *P. arenaria*
 b Rub lístků neplstnatý, hvězdovité chlupy — pokud existují — nejsou stěsnané a mají ca 2–10
 ramen, pokud hvězdovité chlupy chybějí, pak alespoň ojedinělé chlupy nesou na bázi 1–2 krátké
 štětinky (jsou-li chlupy na rubu lístků nápadně tlusté — viz *P. arenaria* × *P. tabernaemontani*)
 7. *P. filiformis*
- 20a Všechny chlupy na rubu lístků rovné 21
 b Chlupy mezi žilkami na rubu lístků ohnuté, zprohýbané nebo kadeřavé (pak tvoří plst)
 22
- 21a Listy 3četné **18. *P. norvegica***
 b Listy 5(–7)četné **17. *P. recta***
- 22a Lodyhy tenké, poléhavé nebo vystoupavé, nízké (10–20 cm), s řídkým chudým květenstvím;
 čnělky na bázi málo ztlustlé; některá individua v době květu s růžicemi přízemních listů; některé
 stopky za plodu obloukovitě ± sehnuté (kvete koncem jara) 12
 b Lodyhy tlustší, z ohnuté báze vzpřímené nebo přímé, někdy vystoupavé, vyšší (15–50 cm), často
 s hustějším bohatším květenstvím; čnělky na bázi silně ztlustlé; přízemní růžice v době květu
 chybějí; stopky za plodu vzpřímené (kvete počátkem léta, někdy až do podzimu) 23
- 23a Lístky na rubu bělavé, hustě plstnaté; stř. lístek dol. lodyžních listů s (1–)2–3(–5) páry zubů
 nebo úkrojků **14. *P. argentea***
 b Lístky na rubu řídce plstnaté nebo neplstnaté; stř. lístek dol. lodyžních listů s 4–8 páry zubů nebo
 úkrojků 24
- 24a Prašníky 0,5–1,3 mm dl., korunní lístky 5–9 mm dl., čnělky 0,8–1,2 mm dl., listy podzimních
 růžic 5(–7)četné se stř. lístkem přisedlým; žebra na plodech málo vystouplá
 15. *P. inclinata*
 b Prašníky 0,3–0,5 mm dl., korunní lístky 4–5 mm dl., čnělky 0,6–0,9 mm dl., listy podzimních
 růžic 5četné (někdy s přimísenými 3četnými) se stř. lístkem širokým, zřetelně řapíčkatým; žebra
 na plodech silně vystouplá **16. *P. intermedia***

1. *Potentilla alba* L. — mochna bílá Tab. 60/3

Potentilla alba LINNAEUS Sp. Pl. 498, 1753. — Syn.:
Potentilla cordata SCHRANK Prim. Fl. Salisburg. 130, 1792.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 330.
 — Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 5037. — Fl. Exs.
 Bavar., no 807. — Fl. Siles. Exs., no 784. — HAYEK Fl. Stir.
 Exs., no 993. — Herb. Fl. Ross., no 514. — Pl. Bulg. Exs., no
 558. — Pl. Polon. Exs., no 431.

Vytrvalé byliny s oddenkem větveným v krátké,
 později prodloužené, ± kořenující větve. Lodyhy
 postranní, (2–)5–10(–15) cm vys., přímé
 nebo vystoupavé, tenké, za květu ± zděli nebo
 kratší než listy, šikmo odstále chlupaté, dole
 s 1 redukováným 3četným listem, nahoře s listeny
 (dol. 3četné, hor. jednoduché). Přízemní listy dla-
 nitě 5četné; prostřední lístek podlouhle kopinatý
 nebo obkopinatý, někdy úzce eliptický nebo klíno-
 vitě obvejčitý, (1–)2–6(–8) cm dl., (0,4–)0,6
 –2,0(–3,0) cm šir., celokrajný nebo na vrcholu
 s 1–3(–5) páry zubů, někdy už od (1/2–)2/3
 zubatý s 5–8 páry zubů, zuby velmi krátké,
 špičaté nebo tupé, nahoru dovnitř namířené, kon-
 cový zub extrémně malý; lístky na líci zelené,
 lysé, na rubu šedé, ± stříbřitě lesklé, někdy
 zelenavé, na žilkách i plochách chlupy přitisklými
 nebo poodstálými, rovnými, 0,7–1,5(–2,0) mm

dl., roztr. nebo velmi hustě oděné, s velmi hustou
 síťovitou žilnatinou a sivou pokožkou; chlupy
 řapíků šikmo vzhůru poodstálé, někdy skoro při-
 tisklé, vz. ± rovnovážné, rovné, (1,0–)1,5
 –2,0(–3,0) mm dl. Květenství 1–5květé, volné.
 Květy 1,5–2,3 cm v průměru; kalich přitiskle
 chlupatý; korunní lístky bílé, 6–9 mm dl.,
 ± delší než kalich, nitky tyčinek po celé délce
 stejně tenké, 2,5–4,5 mm dl., prašníky 0,7–1,2
 (–1,4) mm dl.; čnělka 2,5–3,7 mm dl., tenká, od
 báze k vrcholu zvolna se zužující. Nažky
 1,7–2,0 mm dl., světlé, na bázi (někdy i na
 břišním švu) s věncem dl. chlupů. IV–V. Hkf.

2n = 28 (extra fines)

Variabilita: Druh nepatrně proměnlivý; popsané formy
 jsou součástí běžné variability a jejich rozlišování není účelné.

Ekologie a cenologie: Dubové a dubo-
 habrové háje a bory, výslunné keřnaté stráně,
 stepní louky, meze, někdy i na vlhkých loukách.
 Diagnostický druh svazu *Quercion pubescenti-
 petraeae*; v některých společenstvech svazu *Ar-
 rhenatherion* (diagnostický druh asociace *Poten-
 tillo albae-Festucetum rubrae* BLÁŽKOVÁ 1979),
 také v asociaci *Potentillo albae-Brachypodietum
 pinnati* VICHÉREK in VICHÉREK et UNAR 1971 ze
 svazu *Bromion erecti*.

Rozšíření v ČR: Dosti častá v termofytiku, v sousedících okresech mezofytika roztr., jinde dosti vzácně. V českém mezofytiku chybí ve v. části s. Čech a jižně od linie Plzeňsko – Dobříšsko – Kutnohorský – Železné hory (s výjimkou okolí Protivína). V moravském mezofytiku chybí na Českomoravské vrchovině, na s. a v. Moravě a ve Slezsku. Těžiště rozšíření v planárním a kolinném stupni, v suprakolinním roztroušeně (max.: Bílé Karpaty, Lopeník, 700 m). — Mapy: ŠMARD A XM 1963: map. 184 (Morava); SLÁVIK in Květena ČR 4: 28, 1995.

T: všechny fyt. o. — M: 24. Hor. Poohří, 25. Krušn. podh. (Jáchymov), 29. Doup. vrchy (Hůrka u Martinova), 30. Jesen.-rak. ploš. (v. část), 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 35. Podbrd., 37. Šum.-novohr. podh. (Pšenice u Kaplic, zavlečena), 38. Bud. pán. (Protivín), 41. Stř. Povlt. (na jih po Dobříš), 45. Verneř. střed., 51. Polom. hory (Kokořín), 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ. (Cvikov), 55. Čes. ráj (Jičíněves), 57. Podzvič., 60. Orl. opuky, 68. Mor. podh. Vysoč., 69a. Železnohor. podh. (Mezihorí u Chrástu; mezi obcemi Horka a Vrbatův Kostelec), 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 74. Slez. pah. (okolí Opavy), 76. Mor. brána (jz. část), 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 81. Host. vrchy. — O: 87. Brdy (hora Hlava, sporný údaj).

Celkové rozšíření: Střední a v. Evropa (na západ po Rhônu a horní Porýní, na jih po s. Itálii, Makedonii a Bulharsko, na východ po Volhu); zavlečena snad na poloostrově Kola (Kandalakša). — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 214.

2. *Potentilla sterilis* (L.) GARCKE — mochna jahodovitá Tab. 60/2

Potentilla sterilis (LINNAEUS) GARCKE Fl. Halle 2: 200, 1856. — Syn.: *Fragaria sterilis* L. Sp. Pl. 485, 1753. — *Potentilla fragariastrum* EHRH. ex PERS. Syn. Pl. 2: 56, 1806.

Exsikáty: Extra fines: BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 1059. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 822/I,II. — Fl. Exs. Bavar., no 529. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 177.

Vytrvalé byliny, zpočátku s tlustým nevětveným oddenkem, později s dlouhými, tenkými, rezavými výběžky, zprvu bylinnými, odstále chlupatými, matnými, oddáleně olistěnými, později výběžky dřevnaté, lysé, lesklé, se zbytky odumřelých palistů. Lodyhy postranní, 2–10 cm vys., přímé nebo vystoupavé, tenké, zděli nebo o málo delší než přízemní listy, rovnovážně odstále chlupaté, dole s 1 listem (3četným), nahoře s 1 řapíkatým 3četným listenem. Přízemní listy 3četné; prostřední lístek šir. obvejčitý nebo kosníkovitě eliptický, 0,6–3,0(–3,5) cm dl., 0,6–2,0(–5,0) cm šir., s celokrajnou klínovitou bází, nahoře s (3–)4–5 páry krátkých, širokých, v hor. části náhle zúžených, špičatých zubů; lístky na líci zelené, ± přitiskle chlupaté, na rubu sivé (světle

zelené nebo šedé), matné nebo mírně lesklé, s odstálými, jemnými, rovnými, 1–2 mm dl. chlupy, někdy s nepatrnými přisedlými žlázkami. Květenství 1–2(–3)květé. Květy 1,0–1,3 cm v průměru, dl. stopkaté (jedna ze stopek s 1–2 malými listenci); kalich poodstále chlupatý; korunní lístky 4,5–5,5 mm dl., bílé, o málo delší než kalich; nitky tyčinek na bázi rozšířené, k vrcholu se zužující, lysé nebo u báze chlupaté, prašníky 0,4–0,6 mm dl.; čnělka 1,7–2,3 mm dl., po celé délce stejně tenká. Nažky 1,2–1,7 mm dl., světlé, zelenavě nahnědlé, na bázi (často i na břišním švu) s jemnými chlupy. IV–V. Hkf.

2n = 28 (extra fines)

Ekologie a cenologie: U nás ve společenstvech svazu *Quercion pubescenti-petraeae* a v sekundárních společenstvech třídy *Robinietae*. V sousedních územích v dubo-habrových hájích a v křovinách; diagnostický druh společenstev svazu *Carpinion*, také v lemových společenstvech svazu *Trifolion medii* a v některých fytoocenózách řádu *Arrhenatheretalia*.

Rozšíření v ČR: Na dvou lokalitách v Draňanském podhůří, kde roste v suprakolinním stupni v rozmezí 300–400 n. m, a u Valtic na j. Moravě. Kriticky ohrožený druh. § △

T: 17c. Milov.-valt. pah. (vrch Rajsna u Valtic), 21a. Han. pah. (Malý a Velký Kosř nad Slatinicemi).

Údaje ze stř. Čech (Závist, Roblín, Panenské Břežany), z Ralské pahorkatiny, od Vimperka, Brna a Znojma jsou mylné. Údajně roste u Přeřazovic u Opavy; doklad chybí, ale výskyt je možný. MALINSKÝ údajně sbíral tento druh v r. 1857 u Kumpoltic u Děčína. Doklad se nezachoval, ale nález by mohl být ověřen, neboť na německé straně Česko-Saského Švýcarska roste pouhých 15 km od státní hranice a u Drážďan 30 km od hranic.

Celkové rozšíření: Západní Evropa (kromě j. Španělska), Britské souostroví, v. Dánsko, j. Švédsko, s. Itálie, stř. Evropa vzácně (na východ po Odru, zavlečena na stř. Visle), v Bělorusku patrně zavlečena. — Mapy: HULTÉN AA 1958: 151; MEUSEL et al. 1965: 215; HULTÉN NE 1986: 562.

3. *Potentilla micrantha* DC. — mochna malokvětá Tab. 60/1

Potentilla micrantha RAMOND ex DE CANDOLLE in LAMARCK et DE CANDOLLE Fl. Fr., ed. 3, 4: 468, 1805. — Syn.: *Potentilla tinei* TOD. ex LOJAC. Fl. Sic. 1/2: 197, 1895.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 824/I,II. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 180. — REVERCHON Pl. Corse 1885, no 461. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 319c.

Vytrvalé byliny s tlustým, nevětveným nebo stěsnaně větveným oddenkem. Lodyhy postranní, 1–5(–10) cm vys., ± přímé, tenké, kratší (vz.

Tab. 60: 1 *Potentilla micrantha*, 1a – tyčinky. — 2 *P. sterilis*, 2a – tyčinky. — 3 *P. alba*. — 4 *P. supina*.

zděli přizemních listů, s rovnovážně (až nazpět) odstálými chlupy, dole s 1(-2) listem s čepelí jednoduchou (někdy zakrnělou, vz. 3četnou), nahoře s jednoduchými listeny. Přizemní listy 3četné; prostřední lístek obvejčitý nebo eliptický, 1-3(-5) cm dl., 1-2(-3) cm šir., s 6-10(-12) páry zubů, zuby ± krátké, široké, nahoře náhle zúžené a špičaté; lístky na líci zelené, ± přitiskle chlupaté, na rubu sivé (světle zelené nebo šedé), v mládí stříbřité, později matné, s chlupy odstálými (někdy přitisklými), jemnými, stř. hustými, a s nepatrnými přisedlými žlázkami; chlupy řapíků rovnovážně odstálé, velmi tenké, rovné, 1-2(-3) mm dl., navíc i nepatrné přisedlé žlásky. Květenství 1-3květé, volné. Květy 0,8-1,1 cm v průměru; kalich poodstále chlupatý; korunní lístky 3-4(-5) mm dl., bílé, kratší nebo zděli kalicha; nitky tyčinek po celé délce stejně rozšířené (ca 0,2-0,4 mm), ± v dol. 1/2 roztr. brvitě, prašníky 0,3-0,4 mm dl.; čnělky 1,1-1,3 mm dl., po celé délce tenké. Nažky ± 1,7 mm dl., světle zelenohnědé, na bázi a břišním švu s věncem jemných, zprohýbaných chlupů. III-V. Hkf.

2n = 14 (extra fines)

Ekologie a cenologie: U nás zjištěna na okraji hájů (především bučin) a v lesních pláštích společenstev řádu *Prunetalia* a třídy *Epilobietea angustifolii*.

Rozšíření v ČR: V jediné oblasti Bílých Karpat v nadmořské výšce ca 500 m. Kriticky ohrožený druh. § △

M: 78. B. Karp. les. (Pitín; Hostětín; Hrádek; Slavičín).

Celkové rozšíření: Jižní Evropa, odkud přesahuje na sever do stř. Porýní, Podunají, Slezska, j. Slovenska, s. Maďarska a s. Rumunska; sz. Afrika; z. Sýrie, Malá Asie, oblast Kavkazu, s. Írán. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 215.

4. *Potentilla aurea* L. — mochna zlatá Tab. 61/2

Potentilla aurea LINNAEUS Cent. Pl. 2: 18, 1756. — Syn.: *Potentilla halleri* SER. in DC. Prodr. Syst. Natur. 2: 576, 1825. — *P. alpina* ZIMMETER Gatt. Potent. 24, 1884.

Exsikáty: BAENITZ Herb. Eur., no 7937. — CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1051. — Fl. Exs. Reipubl. Boh. Slov., no 1130/II. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., 438. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1248. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 1130/I. — Fl. Rom. Exs., no 3340. — Fl. Siles. Exs., no 308.

Vytrvalé byliny s oddenkem větveným ve ± dlouhé, tenké, plazivé větve, pokryté 2řadými zbytky odumřelých palistů (povrch výběžku je palisty zakryt). Lodyhy postranní, (3-)10-20 (-35) cm vys., ± vystoupavé, ± přitiskle chlupaté, nežláznaté, s 2-3(-4) lodyžními listy (dol.

5četnými, hor. 3četnými). Přizemní listy dlanitě 5četné; prostřední lístek klínovitě podlouhlý, podlouhle eliptický nebo podlouhle obvejčitý, (0,5-)1,5-3,0(-4,0) cm dl., (0,3-)0,6-1,5 cm šir., s dlouhou celokrajnou bází, v horní 1/2-1/4 ostře pilovitý, s (1-)2-5(-8) páry zubů, zuby krátké, špičaté, přímo kupředu namířené; lístky na líci zelené, lysé, vz. ± přitiskle řídice chlupaté, s hustou síťovitou žilnatinou, na rubu zelené, na žilkách a okrajích lesklé, s přitisklými, krátkými (0,3-1,0 mm), tuhými, dosti tlustými chlupy, nežláznaté; chlupy řapíků přitisklé (nebo slabě šikmo odstálé), rovné, tužší, (0,3-)0,5-1,0 mm dl. Květenství 1-8(-15)květé, volné. Květy 1,3-2,0(-2,5) cm v průměru; kalich s přitisklými nebo poodstálými chlupy; korunní lístky (6-)7-9(-11) mm dl., žluté, na bázi s nápadnou oranžovou skvrnou, delší než kalich; prašníky 0,6-1,4 mm dl.; čnělka 1,1-1,4 (-1,6) mm dl., po celé délce stejně široká (na bázi neztlustlá). Nažky 1,1-1,4 mm dl., zelenohnědé. V-VII(-VIII). Hkf.

2n = 14 (ČR: 93. Krk., 97. Hr. Jes.)

Variabilita: Velmi málo proměnlivý druh. Popsané vnitrodruhové jednotky mají charakter individuálních odchylek nebo stanovištních modifikací.

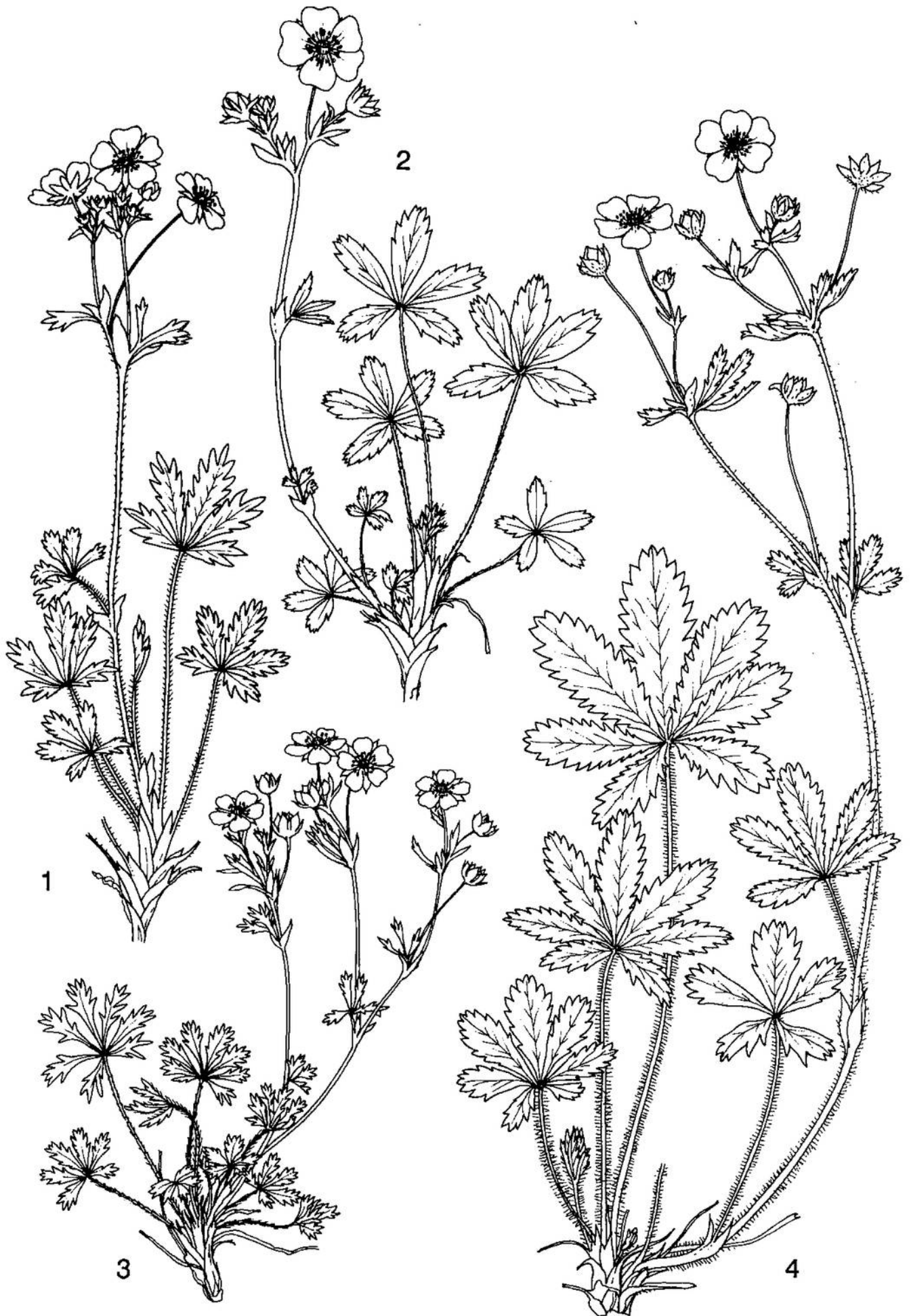
Ekologie a cenologie: Horské hole (především smilkové), louky, sněhová vyležiska, mezi klečí, rozvolněné horské smrčiny, jejich okraje a světliny. Především na nevýživných, humózních, kyselých půdách (karbonátovým horninám se však nevyhýbá). Diagnostický druh svazů *Nardion* a *Nardo-Agrostion tenuis*, také ve společenstvech svazů *Pinion mughi* a *Piceion excelsae*.

Rozšíření v ČR: V montánním až subalpínském stupni Krkonoš, Východních Sudet, Beskyd a Javorníků, místy dosti hojně (min.: Vítkovice, ca 650 m; Pec pod Sněžkou, ca 700 m; Karlova Studánka, ca 850 m; max.: Sněžka, 1 595 m). Územím ČR probíhá část s. hranice areálu druhu. — Mapy: SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 318, 1969.; SLAVÍK Preslia 56: 260, 1984; SLAVÍK in Květena ČSR 1: 75, 1988.

M: 82. Javom. — O: 93. Krk., 96. Král. Sněž., 97. Hr. Jes., 99a. Radh. Besk. (Tanečnica; Radhošť).

Celkové rozšíření: Pyreneje, Francouzské středohoří, Jura, Vogézy, Schwarzwald, celé Alpy, Apeniny, Dinaridy, sv. Albánie, Sudety, Karpaty, pohoří v okolí Kluže. V jv. Evropě a Malé Asii roste příbuzný druh *Potentilla ternata* C. KOCH. mající 3četné listy a někdy pokládán za subspecii druhu *P. aurea*. (přechodné formy byly pozorovány především v rumunských Karpatech). — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 216.

Tab. 61: 1 *Potentilla crantzii*. — 2 *P. aurea*. — 3 *P. patula*. — 4 *P. thuringiaca*.

5. *Potentilla crantzii* (CRANTZ) FRITSCH — mochna Crantzova Tab. 61/1

Potentilla crantzii (CRANTZ) BECK ex FRITSCH EXCURSIONSFL. ÖSTERR. 295, 1897. — Syn.: *Fragaria crantzii* CRANTZ Inst. Rei Herb. 2: 178, 1766. — *Potentilla verna* L. Sp. Pl. 498, 1753. sec. herb., nom. ambig. — *P. maculata* POURRET Act. Tolos. 3: 316, 1788. — *P. salisburgensis* HAENKE in JACQ. Collect. Bot. 2: 68, 1789. — *P. alpestris* HALLER fil. in SER. Mus. Helv. 1: 53, 1818. — *P. villosa* (CRANTZ) ZIMMETER Gatt. Potent. 25, 1884 et BECK Fl. Hemstein 360, 1884 non PALLAS ex PURSH 1814. — *P. baldensis* KERNER ex ZIMMETER Gatt. Potent. 25, 1884. — *P. serpentini* (BORBÁS) ZIMMETER Gatt. Potent. 22, 1884.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 6350. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 612, 832, 833. — Fl. Rom. Exs., no 792. — Herb. Fl. Ross., no 2654. — MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2177 (ut *P. jurana* REUT.). — Pl. Finl. Exs., no 268. — SCHULTZ Herb. Norm., no 652, 1059 (ut *P. praeruptorum* SCHULTZ). — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult. 235, 235a (ut *P. jurana* REUT.), 237b, 264a, 266 (ut *P. trefferi* SIEGF.), 269a,d, 241 (ut *P. levieri* SIEGF. et KELLER).

Vytrvalé byliny s oddenkem větveným ve \pm dlouhé, tenké, plazivé větve, pokryté řadými, mírně hustými zbytky odumřelých palistů. Lodyhy postranní, (5–) 10–20 (–30) cm vys., vystoupavé nebo přímé, \pm odstálé chlupaté, s přisedlými žlázkami, obvykle s 2–3(–4) listy (3–5četnými). Přízemní listy dlanitě 5(–7)četné; prostřední lístek klínovitě obvejčitý, u našich forem někdy úzce klínovitě podlouhlý, (0,6–) 1,0–3,0 (–6,0) cm dl., (0,4–) 0,7–1,5 (–2,5) cm šir., s 2–6(–9) páry zubů, zuby široké, tupé, někdy špičaté, šikmo namířené, lístky po obou stranách zelené, matné, na líci odstále nebo přitiskle chlupaté, na rubu nevýrazná nebo nezřetelná síťovitá žilnatina a odstálé (vz. polopřitisklé), \pm dlouhé, \pm středně husté chlupy, někdy i přisedlé malé žlásky; chlupy řapíků rovnovážně odstálé (zřídka šikmo odstálé), rovné, 1,0–2,0(–2,5) mm dl. (vz. i velmi krátké chlupy), vnitřní řapíky růžic často s přisedlými žlázkami. Květenství (1–) 2–6(–25)květé, volné. Květy 1,2–2,0 (–2,5) cm v průměru; kalich \pm odstále chlupatý, \pm žláznatý; lístky 6–10 mm dl.; žluté, obvykle na bázi s výraznou oranžovou skvrnou; prašníky 0,5–1,2 mm dl.; čnělky 1,1–1,3(–1,7) mm dl., po celé délce tenké, na bázi neztlustlé. Nažky 1,5–1,7 mm dl., hnědé. VI–IX. Hkf.

2n = 28 (ČR: 41. Stř. Povlt.), 42, 48, 56, 64, 84 (extra fines)

Variabilita: V jižní a stř. Evropě velmi proměnlivá, zejména ve tvaru a zubatosti lístků a hustotě chlupů a žlázek. Byla popsána a bývá uznávána celá řada variet. WOLF (1908)

jich uvádí 14. Jejich hodnota je malá; v bohatších populacích je možno nalézt několik variet pohromadě. Postrádají geografickou nebo ekologickou vazbu, často mají charakter individuí nebo skupin jedinců. Na severu je variabilita druhu malá. Ve stř. Evropě (Alpy, Karpaty) je výskyt druhu omezen na vápencové a dolomitové podklady. Kromě nich se ve Východních Alpách (i v předhoří), na dolní Želivce v Čechách a ve Vogézách vyskytuje na několika málo lokalitách na hadcích. Rostliny ze všech hadcových nalezišť mají v průměru užší ouška palistů [poměr délky ku šířce (2,0–) 2,5–4,0 (–5,0): 1. u rostlin z vápenců 1–3:1], menší květy (1,1–1,6 cm v průměru) a častěji jsou hustě žláznaté. Ve tvaru a zubatosti lístků jsou mimořádně proměnlivé. Srovnávací kultura rostlin z obou substrátů v experimentální zahradě BÚ AV ČR v Průhonících prokázala, že rozdíly jsou stálé a diferenční znaky dědičné. Proto je možné (a toto řešení doporučujeme) rostliny z hadců hodnotit jako zvláštní poddruh, *P. crantzii* subsp. *serpentini* (BORBÁS) HAYEK in NEUMAYER. V ČR je zastoupen pouze tento poddruh; nominální subspecie *P. crantzii* subsp. *crantzii* roste nejbliže v Alpách a v Západních Karpatech.

Ekologie a cenologie: Bory na hadcích a skalky v nich. Ve společenstvech svazu *Asplenio cuneifolii-Armerion serpentini* a na ně navazujících borech. Mimo naše území především ve fytoocenózách svazu *Caricion firmae*.

Rozšíření v ČR: Pouze na hadcích sz. od Dolních Kralovic (asi 3 × 2 km velké území); v suprakolinním stupni (340–430 m n.m.). Pozoruhodný pleistocénní relikv. Část lokalit nyní zatopena vodní nádrží Želivka. § — Mapy: SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 318, 1969; SLAVÍK in Květena ČR 4; 36, 1995.

M: 41. Stř. Povlt. (poblíž obce Sedlice).

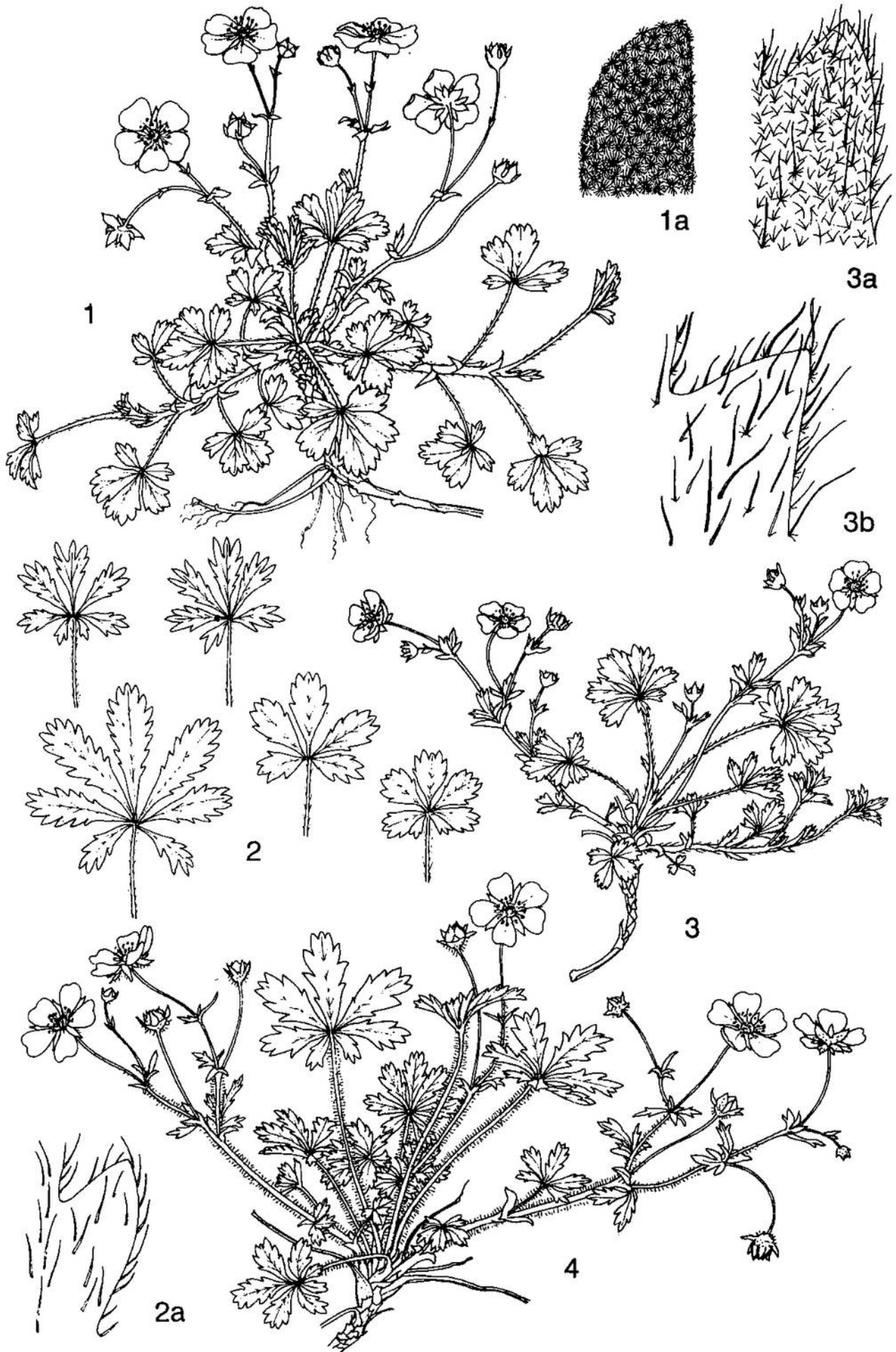
Celkové rozšíření: Pyreneje, Francouzské středohoří, Alpy a sousedící pohoří, Apeniny, Karpaty, hory Balkánu; s. část Malé Asie, Kavkaz a Zakavkazsko, s. Írán, od Uralu a Nové Země po Skandinávii a Velkou Británii, Island, Jan Mayen, Špicberky, Grónsko, sv. Kanada; shodné formy izolovaně v Ťan-šan a Altaji v populacích příbuzného druhu *Potentilla gelida* C. A. MEYER. — Mapy: HULTÉN AA 1958: 46; SOJÁK Preslia 32: 372, 1960; MEUSEL et al. 1965: 216; HULTÉN NE 1986: 558.

6. *Potentilla arenaria* BORKH. — mochna písčiná Tab. 62/1

Potentilla arenaria BORKHAUSEN Fl. Grafsch. Catzenellenb. 96, 1795. — Syn.: *Potentilla incana* G., M. et SCH. Fl. Wetter. 2: 248, 1800. — *P. verna* L. subsp. *arenaria* (BORKH.) HEGI III. Fl. Mitteleur. 4/2: 878, 1922. — *P. arenaria* BORKH. subsp. *incana* (G., M. et SCH.) O. SCHWARZ Mitt. Thüring. Bot. Ges. 1: 105, 1949. — *P. subacaulis* L. sensu auct. — *P. cinerea* CHAIX in VILL. sensu auct.

Exsikáty: Fl. Exs. Herb. Inst. Bot. Univ. Carol., no 38. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 245d. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 442. — Extra fines: DORFLER Herb. Norm., no 5045. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 827, 828. — Fl.

Tab. 62: 1 *Potentilla arenaria*, 1a — odění spodní strany listu. — 2 *P. tabernaemontani*, variabilita listů, 2a — odění spodní strany listu. — 3 *P. filiformis*, 3a, 3b — odění spodní strany listu. — 4 *P. heptaphylla*.

Vytrvalé byliny polštářovitěho růstu; z růžic přizemních listů vybíhají (v době květu nebo později) tenké, plazivé, řídké olistěné výběžky (články ± dlouhé, proto povrch výběžku viditelný, palisty nezakryté), zakončené dceřinou růžicí listů. Lodyhy postranní, (1,5–)3,0–8,0 (–15,0) cm vys., přímé nebo vystoupavé, tenké, s jednoduchými i hvězdovitými, ± poodstálými chlupy, někdy se stopkatými žlázkami, s 1(–2) malými, obvykle 3četnými listy. Přizemní listy dlanitě (3–)5(–7)četné; prostřední lístek klínovitě obvejčitý, klínovitý nebo podlouhlý, (0,3–)0,8–2,0(–4,5) cm dl., 0,3–1,0 (–1,8) mm šir., s (1–)2–6(–9) páry zubů, zuby krátké, široké, tupé až zaokrouhlené, vz. hluboké nebo ostré; lístky na lici špinavě zelené nebo šedé (někdy šedobílé), ± hustě hvězdovitě chlupaté, vz. ± olysalé nebo hustě žláznaté, na rubu šedobílé až bělavé, někdy šedozelené, oděné na žilnatině poodstálými, rovnými chlupy (vyrůstajícími ze středů hvězdovitých chlupů) a na celé ploše velmi hustými hvězdovitými chlupy (chlupy s 10–30 rameny), tvořícími zapojenou, souvislou plst; chlupy řapíků krátké (hvězdovité i jednoduché) a kromě toho dlouhé (0,7–2,0 mm) přitisklé nebo šikmo vzhůru odstálé, tuhé chlupy. Květenství 1–5 (–10)květé, volné. Květy (1,0–) 1,5 (–2,0) cm v průměru; kalich hvězdovitě chlupatý (střední rameno chlupů dlouze protažené); korunní lístky 5–7(–8) mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,5–1,0 mm dl.; čnělky 0,9–1,4 mm dl., po celé délce stejně široké. Nažky 1,5–1,7 mm dl., světlé. (III–)IV–V. Hkf.

2n = 28 (ČR: 7. Středočes. tab., 8. Čes. kras, 11. Stř. Pol., 17. Mikul. pah.), 14 (extra fines)

Variabilita: Variabilitě podléhá tvar lístků a počet jejich zubů, odění líce lístků (od téměř lysé až po hustě plstnatou) a žláznatost rostliny. Podle těchto hledisek bylo popsáno několik variet a forem; jsou taxonomicky málo významné. Zajímavá je f. *trisecta* (SCHOLZ) T. WOLF s 3četnými listy, u nás známá např. od Prahy, z Českého středohoří a Pavlovských kopců.

Ekologie a cenologie: Nízké travinobylinné porosty s neuzavřenou xerothermní vegetací, především stepní svahy a suché pastviny; kromě toho skály (na různém podkladu), písky (i váté) a písčité bory, řídkěji doubravy. Nejčastěji ve společenstvech třídy *Festuco-Brometea*, *Sedo-Scleranthetea* a *Koelerio-Corynephoretea*, vzácněji *Trifolio-Geranietea* a svazu *Quercion pubescenti-petraeae*.

Rozšíření v ČR: V teplých územích na

vhodných stanovištích dosti hojně. V Čechách centrum rozšíření v povodí dolní Berounky (od Skryjí po ústí), Litavky a Vltavy (od Štěchovic po ústí), na Slánsku a Kladensku, v Polabí (od Kolína po Ústí nad Labem, na jih po Český Brod, Kutnohorsko a Čáslavsko), ve stř. Pojizeří a odtud po Doksy a Mimoň, v povodí Bíliny, Ohře (po Kadaň) a jejich přítoků. K jihu ojediněle výskyty po linii Kadaň – Miřovice u Stodu – Písek – Chotusice u Časlavi; izolovaně u Vodňan a v okolí Jaroměře. Na Moravě ± souvislé rozšíření v j. a stř. části západně od řeky Moravy po linii Dačice – Moravské Budějovice – Třebíč – Tasov – Náměšť – Rosice – Pernštejn – Vyškovsko – Veselí nad Moravou. Ojediněle u Žďárce (u Tišnova), na Hané a v Moravské bráně. Chybí v mnohých oblastech na rozmezí mezi Čechami a Moravou, ve Slezsku a v některých územích v. Moravy, j., z. a s. Čech. Od planárního do supra-kolinného stupně (max.: Sedlo u Úštěku, 725 m). — Mapy: ŠMARD A XM 1963: map. 185 (Morava); SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 318, 1969; SLAVÍK in Květena ČR 4: 28, 1995.

T: téměř ve všech fyt. o. [chybí ve fyt. o. 14. Cidl. pán. a 19. B. Karp. step.]. — M: 31. Plz. pah. (Plasy; Miřovice), 32. Křivokl., 35. Podbrd. (Rejkovice-Felbabka), 38. Bud. pán. (Dívčice), 41. Stř. Povlt. (od Písku a Zvíkova k severu; v Posázaví na východ po Samopše), 45. Verneř. střed. (j. a z. část), 51. Polom. hory (Zimoř; Kokořín; Tachov), 52. Ral.-bez. tab., 64. Říčan. ploš., 65. Kutnoh. pah. (s. část), 67. Českomor. vrch. (Žďárec u Tišnova), 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 76. Mor. brána (Týn nad Bečvou; kdysi snad u Štramberka).

Celkové rozšíření: Střední. jv. a v. Evropa (po Ural a Embu, na sever po horní Volhu), j. část s. Evropy (od Dánska a Švédska po v. Pobaltí); blíže příbuzné taxony v j. Francii a ve Španělsku. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 217; HULTÉN NE 1986: 560.

7. *Potentilla filiformis* VILL. — mochna nitkovitá Tab. 62/3

Potentilla filiformis VILLARS Hist. Pl. Dauph. 3: 564, 1788. — Syn.: *Potentilla pusilla* HOST Fl. Austr. 2: 39, 1831. — *Potentilla glandulosa* KRAŠAN Österr. Bot. Z. 17: 303, 1867 non LINDLEY 1833. — *P. puberula* KRAŠAN Österr. Bot. Z. 17: 304, 1867. — *P. glandulifera* KRAŠAN ex A. KERNER Österr. Bot. Z. 19: 169, 1869. — *P. gaudinii* GREMLI Excurs.-Fl. Schweiz, ed. 2, 171, 1874. — *P. subrubens* BORBÁS ex ZIMMETER Gatt. Potent. 21, 1884. — *P. viridis* (NEILR.) FRITSCH Exkursionsfl. Österr. 295, 1897. — *P. vindobonensis* ZIMMETER in A. KERNER Sched. Fl. Exs. Austro-Hung. 3: 23, 1884. — *P. glandulifera* KRAŠAN ex A. KERNER subsp. *virescens* (T. WOLF) HAYEK Fl. Steierm. 1: 858, 1909. — *P. verna* L. subsp. *puberula* (KRAŠAN) HEGI III. Fl. Mitteleur. 4/2: 879, 1922.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 7947. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 829, 830, 831, 834, 836. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 2630. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 228b.

Vytrvalé byliny polštářovitěho růstu, s četnými plazivými, řídkce olistěnými výběžky, zakončenými dceřinými růžicemi. Lodyhy postranní, (2–) 5–10 (–15) cm vys., tenké, s 1–2 malými 3–5četnými listy. Přízemní listy dlanitě 5–7četné; prostřední lístek klínovitě obvejčitý nebo podlouhlý, (0,5–) 1,0–2,0 (–4,0) cm dl., 0,5–1,0 cm šir., s (1–) 2–5 (–9) páry zubů; lístky na líci zelené, chlupaté, na rubu chlupaté, chlupy jednoduché a navíc vz. nebo početné hvězdovité chlupy s ca 3–10 rameny (někdy hvězdovité chlupy chybějí), některé nebo všechny dlouhé chlupy na bázi s 1–2 nebo s několika krátkými štětinkami (tyto chlupy někdy jen na špičkách hor. zubů); řapíky přitiskle nebo odstále chlupaté. Květenství 1–4 (–8)květé. Květy 0,7–2,0 cm v průměru; kalich odstále chlupatý; korunní lístky 5–8 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,5–1,0 mm dl.; čnělka na bázi neztlustlá, 1,0–1,5 mm dl. Nažky 1,5–1,8 mm dl., světle hnědé. IV–V (–VI). Hkf.

2n = 28, 35, 56 (extra fines)

Poznámky a variabilita: Polymorfní hybridní druh, odvozený od křížence *Potentilla arenaria* × *P. heptaphylla*. Pouhým okem prakticky nerozlišitelný od druhu *P. tabernaemontani*. Proto dosavadní autoři pokládají druh *P. filiformis* za výsledek křížení druhů *P. arenaria* × *P. tabernaemontani*. Podle naší koncepce je tomu naopak: *P. tabernaemontani* vznikla teprve z *P. filiformis* postupným vymizením hvězdovitých chlupů a chlupů s krátkými štětinkami na bázi (srov. SOJÁK 1960). Správnost této koncepce byla ověřena experimentálním křížením a rozбором populací druhu *P. filiformis* na v. Slovensku. V teplých oblastech není *P. filiformis* homogenním taxonem, obvykle se kříží s rodiči a s *P. tabernaemontani*, a bývá součástí složitých hybridních rojů. V j. Čechách a na Českomoravské vrchovině bývá místy jednotná, místy naopak v odění silně kolísá a morfologicky může zvolna přecházet do druhu *P. tabernaemontani*. Přechodné exempláře (u nichž chlupy se štětinkami na bázi jsou vzácné) je možno označovat jako *P. filiformis* × *P. tabernaemontani*, i když takové formy mohou asi vzniknout pouhým vymizením chlupů s bazálními štětinkami bez přispění hybridizace. Podle tvaru lístků a charakteru odění je možno rozlišovat několik variet, jejichž význam je ale nepatrný. *P. filiformis* (= *P. arenaria* × *P. heptaphylla*) je velmi obtížně rozlišitelná od *P. arenaria* × *P. tabernaemontani*; rostliny odvozené od poslední kombinace mívají širší lístky a tlustší chlupy než *P. filiformis* (oba jmenované znaky jsou však zároveň charakteristické pro *P. filiformis* × *P. tabernaemontani*, proto přesné určení hybridů je třeba podepřít studiem v přírodě).

Ekologie a cenologie: Suché, travnaté, víceméně nezapojené porosty, skály, okraje cest, lemy lesů. Ve společenstvech tříd *Festuco-Brometea* a *Sedo-Scleranthetea*, někdy v sušších společenstvech svazu *Arrhenatherion*.

Rozšíření v ČR: V teplých oblastech celé s. poloviny Čech dosti častá (na s. od Hodkovic nad Mohelkou přes Liberecko a Frýdlantsko). V z.

a jz. Čechách patrně chybí; v j. Čechách v území od linie Příbram – Velhartice u Sušice, na východ po Vltavu, dále u Soběslavi a Bechyně. Ve v. Čechách roztroušeně. Na j. Moravě častá, na sever zřejmě po linii Nové Město na Moravě – Zábřeh – Vítkov – Fulnek. Těžiště v kolinním a suprakolinním stupni, v planárním a submontánním řídkceji (max.: řada lokalit v nadmořské výšce 600–700 m).

T: patrně všechny fyt. o. – M: 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 34. Plán. hřeb., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán. (s. část), 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 45. Verneř. střed., 48. Luž. kotl., 49. Frýdl. pah., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ., 54. Ješ. hřb., 58. Sud. mezih., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Řičan. ploš., 65. Kutnoh. pah., 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (okolí Zábřehu), 76. Mor. brána, 80. Stř. Pobeč., 82. Javom. – O: 91. Žďár. vrchy (Račín; Černý rybník u Nového Města na Moravě).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, jv. Francie, s. Itálie, Jugoslávie, Rumunsko, ? v. Pobaltí.

8. *Potentilla tabernaemontani* ASCHERS. — mochna jarní

Tab. 62/2

Potentilla tabernaemontani ASCHERSON Verh. Bot. Ver. Brandenb. 32: 156, 1891. — Syn.: *Potentilla serotina* VILL. Hist. Pl. Dauph. 3: 564, 1788. — *P. chaubardiana* TIMB.-LAGR. Mém. Acad. Toul., ser. 4, 6: 141, 1856. — *P. amansiana* ZIMMETER Gatt. Potent. 19, 1884. — *P. verna* auct. non L. — *P. neumanniana* auct. non REICHENB.

Poznámka: Ačkoli existují starší platně zveřejněná jména, navrhuje se až do konečného vyřešení problematiky používat běžné a všeobecně srozumitelné jméno *Potentilla tabernaemontani*. Jméno *P. neumanniana* nelze použít (typus patří hvězdovité chlupatému hybridu). Zavádět na tomto místě do užívání některé ze starších jmen nepokládáme za vhodné (patrně některé z jmen bude navrženo jako chráněné vůči *P. serotina*).

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 440, 441. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1049, 1214, ser. n., no 66, 67, 68, 69, 70, 71. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 834, 1246, 2835. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 40 bis, 41, 1762. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 196, 196a, 196b, 208a, 212, 212c.

Vytrvalá bylina polštářovitěho růstu, z růžic přizemních listů vybíhají tenké plazivé výběžky, řídkce olistěné, s delšími články (povrch výběžku mezi palisty viditelný), zakončené dceřinou růžicí (odumřelé palisty růžice střečovité). Lodyhy postranní, (2–) 5–10 (–20) cm vys., vystoupavé nebo přímé, tenké, přitiskle nebo ± odstále chlupaté, s (1–)2 malými, 3(–5)četnými listy. Přízemní listy dlanitě 5–7četné; prostřední lístek klínovitý, klínovitě obvejčitý, někdy úzce podlouhlý, (0,5–) 1,0–2,0 cm dl. (za plodu až 4 cm dl.), (0,3–) 0,5–1,0 cm šir., s (1–)2–5 páry

zubů (u letních listů s 4–9 páry zubů), zářezy mělké nebo hluboké, zuby tupé nebo ostré; lístky na líci zelené, lysé nebo přitiskle krátce chlupaté, na rubu na žilnatině a na okraji (někdy i mezi žilkami) chlupaté, chlupy přitisklé nebo šikmo podstálé, ± tlusté, tuhé, rovné, jednoduché (bez štěteček na bázi), nepřilíhající husté (u netypických forem — snad hybridů s druhem *Potentilla heptaphylla* — chlupy tenké, odstálé, i mezi žilkami početné); chlupy řapíků vzpřímené nebo šikmo, někdy ± vodorovně odstálé, rovné, tuhé, 0,7–2,0 (–3,0) mm dl. (někdy i s krátkými vodorovnými chlupy). Květenství 1–4 (–8)květé, volné. Květy (0,7–)1,2–1,6(–2,0) cm v průměru; kalich ± odstále chlupatý, někdy žláznatý; korunní lístky žluté, 5–8 mm dl., delší než kalich; prašníky 0,5–1,0 mm dl.; čnělka po celé délce stejně silná (na bázi neztloustlá), 1,0–1,3 (–1,5) mm dl. Plody světle hnědé, 1,5–1,8 mm dl. IV–V(–VI). Hkf.

2n = 42 (ČR: 68. Mor. podh. Vysoč.), 28, 35, 49, 50, 56, 60, 63, 67, 70, 84 (extra fines)

Poznámka: *Potentilla tabernaemontani* je jasně ohraničený druh — s výjimkou křížence *P. tabernaemontani* × *P. heptaphylla*, který do „čisté“ *P. tabernaemontani* plynule přechází. Hybrid máv odstálé odění řapíků a lístky na rubu s jemnými, ± hustými (i na ploše mezi žilkami vyvinutými) ± odstálými, dosti dlouhými chlupy. Typická *P. tabernaemontani* máv odění řapíků přitisklé nebo vzpřímené a chlupy na rubu lístků tlusté, přitisklé nebo šikmo odstálé, nepřilíhající dlouhé, málo husté, často jen na žilnatinu omezené. Všechny chlupy na rubu i okrajích lístků druhu *P. tabernaemontani* jsou jednoduché, tzn. na bázi bez krátkých štěteček. Mají-li ojedinělé chlupy na bázi 1–2 či více štěteček, jde o křížence *P. tabernaemontani* × *P. filiformis*, jsou-li takové chlupy početnější, jedná se o druh *P. filiformis*. *P. tabernaemontani* lze od hybridů rozpoznat jen za pomoci dobré optiky.

Variabilita: Velmi proměnlivá, zejména ve tvaru a zubatosti lístků. Hlavní odchylky je možno v souladu s tradicí uznávat jako variety. Chlupy řapíků vzpřímené, lístky 2–3 × delší než široké, klínovité, vpředu uťaté, dřpené, s 2–3 (–4) páry hlubokých, ± úzkých zubů — var. *incisa* (TAUSCH); chlupy řapíků vzpřímené, lístky 2–3 × delší než široké, ± klínovitě obvejčité, s 2–4 páry mělkých, ± širokých zubů — var. *tabernaemontani*; chlupy řapíků vzpřímené, lístky 3–4 × delší než široké, klínovitě podlouhlé, s (4–)6–9 páry mělkých zubů — var. *longifolia* (BORBÁS); chlupy řapíků velmi odstálé, lístky klínovité, vpředu uťaté, dřpené, s 2–3(–4) páry hlubokých zubů — var. *pseudoincisa* (T. WOLF); chlupy řapíků velmi odstálé, lístky klínovitě obvejčité, s 3–6 páry ± hlubokých zubů — var. *billotii* (BRIQ.). Poslední dvě variety mohou být hybridního původu.

Ekologie a cenologie: Suchá travnatá místa (zejména s nízkou nebo neuzavřenou vegetací), kamenité stráně, meze, okraje luk a lesů, skály, písčiny, okraje cest. Druh se širokou ekologickou amplitudou, nejčastěji ve fytocenózách tříd *Festuco-Brometea* a *Sedo-Scleranthetea* a v suš-

ších společenstvech svazu *Arrhenatherion*, ale i v acidofilních společenstvech třídy *Nardo-Callunetea* (diagnostický druh svazu *Euphorbio-Callunion*), popř. třídy *Festucetea vaginatae* (diagnostický druh svazu *Hyperico perforati-Scleranthion perennis*).

Rozšíření v ČR: Častá v termofytiku i mezofytiku, do oreofytika přesahuje výjimečně. Od kolinného do suprakolinného stupně na vhodných stanovištích běžná, v planárním a submontánním řidčeji, v montánním velmi vzácně (max.: Doupovské vrchy, Hradiště, 932 m; Včelná pod Boubínem, 870 m; obvyklá horní hranice výskytu ca 500–600 m). — Mapy: SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 319, 1969.

T: ve většině fyt. o. hojně, vz. v I. Doup. pah. (Rašovice) a 2. Sř. Pooří (Žatec); [chybí v 17. Mikul. pah. a 18. Jihomor. úv.]. — M: [chybí údaje z fyt. o. 47. Šluk. pah., 57. Podzvíč., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 75. Jes. podh., 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les.]. — O: 88. Šum. (Včelná pod Boubínem), 89. Novohr. hory, 91. Žďár. vrchy.

Celkové rozšíření: Západní Evropa včetně Velké Británie, j. Skandinávie, v. Pobaltí, stř. Evropa, vzácně přesahuje do z. části v. Evropy, Rumunsko; poněkud odchylný taxon roste ve Španělsku, j. Francii a s. Itálii. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 217; HULTÉN NE 1986: 559.

9. *Potentilla heptaphylla* L. — mochna sedmi-lístá Tab. 62/4

Potentilla heptaphylla LINNAEUS Cent. Pl. 1: 13, 1755. — Syn.: *Potentilla opaca* L. Amoen. Acad., ed. 2. 4: 274, 1788. — *P. rubens* (CRANTZ) ZIMMETER Galt. Potent. 16, 1884 non ALL. 1785. — *P. matzalekii* OPIZ ex DOMIN S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag 1903 (25): 33, 1904.

EXSİKÁTY: DOMIN et KRAJINA Fl. Českoslov. Exs., no 177. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 439. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 834, 838. — Fl. Polon. Exs., no 344. — Fl. Rom. Exs., no 789. — Herb. Fl. Ross., no 2161. — HOFMANN Pl. Crit. Saxon., no 141. — Pl. Polon. Exs., no 428. — SCHULTZ Herb. Norm., no 1060, 1060 bis. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 190, 190b.

Vytrvalé byliny s nevětveným nebo stěsnaně větveným oddenkem (jeho větve sblížené, krátké, neplazivé, proto rostlina tvoří trsy, ne polštáře). Lodyhy postranní, (2–) 4–12 (–25) cm vys., vystoupavé nebo přímé, ± rovnovážně odstále chlupaté, někdy stopkatě žláznaté, s 1–2 listy (3–5četnými) a 3četnými nebo jednoduchými listeny. Přízemní listy dlaniť (5–) 7 (–9)četné, v době květu kratší než lodyhy (později je ± převyšující); prostřední lístek jarních listů klínovitě obvejčitý nebo podlouhlý, (0,5–) 1,0–2,0 (–2,5) cm dl., (0,2–) 0,5–1,0 cm šir., s 2–5 páry zubů, zuby hluboko zařiznuté, tupé nebo ostré, šikmo kupředu namířené [prostřední lístek letních listů nápadně tuhý, ± podlouhlý, 2–5 (–6) cm dl., (0,5–) 1,0–1,5 (–2,5) cm šir.,

s (3—) 5—7 (—9) páry zubů, zuby často trojúhelníkovité, ± šikmo do strany namířené; lístky na líci špinavě zelené, odstále dl. chlupaté, na rubu za živa nasivělé, na žilnatině i na ploše chlupaté, chlupy dlouhé, měkké, tenké, středně husté, ± kolmo odstálé; chlupy řapíků rovnovážně odstálé (u mladých listů a výjimečně u rostlin z vápenců ± přitisklé), jemné, 1—2 mm dl. (u letních listů často ± 2—3 mm dl.), někdy se stopkatými, ± fialovými žlázkami. Květenství (1—) 3—10 (—15) květů, volné. Květy (0,6—) 1,0—1,5 (—1,7) cm v průměru; kališní lístky po celé ploše chlupaté; lístky kalíšku eliptické nebo kopinaté, 0,5—2,0 mm šir.; korunní lístky (3—) 4—6 (—7) mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,5—0,8 mm dl.; čnělka 0,9—1,4 mm dl., po celé délce stejně silná. Nažky hnědé, 1,4—1,6 mm dl. IV—V (—VI). Hkf.

2n = 14 (ČR: 7. Středočes. tab., 18. Jihomor. úv.), 28 (ČR: 9. Dol. Povlt.), 30, 35 (extra fines)

Variabilita: Proměnlivost se projevuje ve tvaru a zubatosti lístků, intenzitě žláznatého odění, ve tvaru a velikosti kalicha i kalíšku a ve velikosti květů. Velký rozdíl mezi jarními a letními listy je sezonní heterofylií.

Poznámka: Nekřížená *Potentilla heptaphylla* nemůže mít žádné prodloužené výběžky s dlouhými články a musí mít dlouhé, jemné, kolmo odstálé odění lístků a řapíků.

Ekologie a cenologie: Suché, nízké travnobylinné porosty na výživných, humózních, hlinitých nebo sprašových (někdy i písčitých) půdách, stráně, příkopy, řídkěji skály, písčité bory a světliny doubrav. Nejčastěji ve společenstvech svazu *Bromion*, ale i v lemových společenstvech třídy *Trifolio-Geranietaea*, řídkěji i v teplomilných doubravách svazu *Quercion pubescenti-petraeae*.

Rozšíření v ČR: Druh častý v s. polovině Čech (chybí severně od linie Mimoň — Turnov — Jilemnice a v z. cípu Čech). V j. polovině Čech po linii Plzeň — Březnice — Mirovice — údolí Sázavy (po Žďár nad Sázavou); údaje z jižnějších lokalit nejsou doloženy, jsou nejspíše mylné. V jz. cípu Moravy (na z. od Moravských Budějovic) chybí; podél řeky Jihlavy téměř k Jihlavě, jinde na Českomoravské vrchovině dosti vzácně. Souvislý výskyt k severu po linii Moravská Třebová — Šternberk — Hranice — Nový Jičín, jinak velmi vzácně. Optimum v kolinním a suprakolinním stupni, v planárním roztroušeně, v submontánním výjimečně (max.: České středohoří, Hradišany, 750 m; obvyklá horní hranice výskytu 500—600 m). — Mapy: SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 319, 1969.

T: všechny fyt. o. — M: většina fyt. o., ale v některých z nich výskyt omezen: 24. Hor. Poohří (Loket), 25. Krušn.

podh. (Načetín), 28. Tep. vrchy (Loket, Studánka u Kynšperka nad Ohří), 29. Doup. vrchy (lit.), 31. Plz. pah. (s. část), 37. Šum.-novohr. podh. (lit.), 41. Stř. Povlt. (s. část; Orlík), 45. Verneř. střed. (okolí Děčína), 46. Lab. písk. (okolí Děčína), 50. Luž. hory (Rozhled), 58. Sud. mezih. (Pavlišov; Hodkovice), 67. Českomor. vrch. (Petrovice u Humpolce; Žďár nad Sázavou; širší okolí Velkého Meziříčí; jv. od Bystřice pod Pernštejnem), 73. Hanuš.-rychleb. vrch. (Šumperk), 74. Slez. pah. (Úvalno u Krnova; Bolatice), 75. Jes. podh. (Šternberk; Kružberk); [chybí ve fyt. o. 22. Halštr. vrch., 23. Smrč., 26. Čes. les, 27. Tachov. bráz., 33. Branž. hv., 34. Plán. hřeb., 36. Horaž. pah., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 40. Jihočes. pah., 42. Votic. pah., 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed., 47. Šlukn. pah., 48. Luž. kotl., 49. Frýdl. pah., 53. Podješ., 54. Ješ. hřb., 82. Javorn., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah.]. — O: 99. Mor.-slez. Besk. (Bílá, nutno ověřit).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, odkud zasahuje do jv. Francie, s. Itálie a do z. části v. Evropy, jv. Evropa, v. Dánsko, j. Švédsko; v Malé Asii výskyt pochybný. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 216; HULTÉN NE 1986: 559.

10. *Potentilla patula* W. et K. — mochna rozkladitá Tab. 61/3

Potentilla patula WALDSTEIN et KITABEL Pl. Rar. Hung. 2: 218, 1805. — Syn.: *Potentilla schurii* FUSS ex ZIMMETER Gatt. Potent. 17, 1884.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 2214. — Fl. Čechosl. Exs., no 69. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 837/I,II, 1248, 1613. — Pl. Bulg. Exs., no 555. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 252, 252a.

Vytrvalé byliny s nevětveným nebo stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy postranní, (5—) 10—20 (—25) cm vys., vystoupavé, šikmo odstále chlupaté, nežláznaté, s 2—3 dlanitě 5—7četnými listy a 3četnými nebo jednoduchými listeny. Přízemní listy dlanitě (5—) 7 (—9)četné; prostřední lístek ± úzce klínovitý nebo čárkovitě obkopinatý, ± pod vrcholem nejširší, 0,7—2,0 (—4,0) cm dl., 3,5—6,0 (—10,0) mm šir. (včetně zubů), vpředu s 2—4 (—7) páry zubů, zuby hluboké, kupředu namířené, podlouhlé a ± tupé nebo podlouhle trojúhelníkovité a ± špičaté; lístky na líci živě, na rubu světle zelené, na líci lysé nebo řídkce přitiskle chlupaté, chlupy na rubu poodstálé až odstálé, dlouhé; chlupy řapíků přitisklé nebo šikmo vzhůru namířené, rovné, mléčně bílé, 1—2 mm dl. (navíc i velmi krátké odstálé chlupy, které u některých řapíků mohou chybět), nežláznaté. Květenství 1—10květé, volné. Květy ± 1,4—1,7 (—2,0) cm v průměru; češule odstále bělavě chlupaté; kališní lístky trojúhelníkovité nebo vejčité a na vrcholu náhle ve špičku zúžené, lysé nebo na stř. žilce či na celé ploše s bílými, rovnými, dlouhými (někdy navíc i s krátkými) chlupy; lístky kalíšku úzce čárkovitě kopinaté až nitkovité, 0,4—1,0 mm šir.; korunní lístky 6—7 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,6—1,1 mm dl.; čnělka ± 1 mm dl. po celé délce stejně silná.

Nažky hnědavé, 1,2–1,5 mm dl. IV–V. Hkf.
 $2n = 42$ (extra fines)

Variabilita: Taxonomicky závažná proměnlivost se projevuje v odění kalicha. U nás rostou společně rostliny s lysými nebo na žilce či na celé ploše chlupatými kališními lístky. Naše populace proto odpovídají spíše populacím rumunským než slovenské. V ostatních znacích je druh u nás nepatrně proměnlivý.

Ekologie a cenologie: Stepní stráně, v lemech hájů, lesní světliny. Především ve společenstvech tříd *Festuco-Brometea* a *Trifolio-Geranietea*.

Rozšíření v ČR: Pouze v Hustopečské pahorkatině v kolinním stupni (v nadmořské výšce 200–300 m). Druh v současnosti u nás vymírá v důsledku neobhospodařování ploch. Územím ČR probíhá část sz. hranice areálu druhu. Kriticky ohrožený druh. § Δ – Mapy: SOJÁK in HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1968: 319, 1969.

T: 20b. Hustop. pah. (Pouzďřany; Popice; od Hustopeč po Čejkovic; Krumvíř u Klobouk; Židlochovice ?).

Údaje od Olomouce jsou mylné. Sběr označený jako Habrovany (71c. Drah. podh.) vznikl patrně zkomolením jména Hovorany.

Celkové rozšíření: Rakousko (okolí Vídně), Maďarsko, v. Jugoslávie, Bulharsko, Rumunsko, j. část bývalého SSSR (na sever po povodí Oky, na východ po řeku Ural). – Mapy: MEUSEL et al. 1965: 216, 217.

11. *Potentilla thuringiaca* LINK – mochna duřynská Tab. 61/4

Potentilla thuringiaca BERNHARDI ex LINK Enum. Hort. Berol. Alt. 2: 64, 1822. – Syn.: *Potentilla nestleriana* TRATT. Ros. Monogr. 4: 91, 1824. – *P. parviflora* GAUDIN Fl. Helv. 3: 388, 1828. – *P. bouquoyana* KNAF Flora 30: 188, 1847. – *P. goldbachii* RUPR. Fl. Ingr. 319, 1860. – *P. heptaphylla* MILL. subsp. *nestleriana* (TRATT.) ČELAK. et subsp. *bouquoyana* (KNAF) ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 627, 1875. – *P. thuringiaca* LINK subsp. *goldbachii* (RUPR.) T. WOLF et subsp. *nestleriana* (TRATT.) T. WOLF Potent. Stud. 1: 48, 1901. – *P. chrysantha* TREV. subsp. *thuringiaca* (BERNH. ex LINK) A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 777, 1904. – *P. chrysantha* auct. non TREV. – *P. heptaphylla* auct. non L.

Exsikáty: Fl. Exs. Austro-Hung., no 1245. – Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 5258. – Fl. Exs. Austro-Hung., no 840. – Fl. Rom. Exs., no 793. – Herb. Fl. Ross., no 666, 1569, 2171, 2172. – SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 2168. – SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 169, 173, 175, 179, 179a.

Vytrvalé byliny s nevětveným nebo stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy postranní, 15–40 (–50) cm vys., vystoupavé, někdy \pm přímé, odstále chlupaté, někdy žláznaté, s (1–) 2–3 (–4) \pm dobře vyvinutými 5četnými listy. Přízemní listy dlanitě (5–) 7 (–9)četné; prostřední lístek podlouhle eliptický (k oběma koncům zvolna zúžený) nebo klínovitě obvejčitý (nahoře zaokrou-

hlený), (1,0–) 1,5–5,0 (–9,0) cm dl., 0,6–2,0 (–3,0) cm šir., s 5–15 páry zubů, zuby do 1/5–2/5 (–1/2) čepele sahající, vejčitě kopinaté, řidčeji \pm trojúhelníkovité, tupé nebo špičaté; lístky po obou stranách zelené, matné, chlupy na líci \pm přitisklé, rovné, tuhé, chlupy na rubu na žilkách i plochách rovné, \pm tuhé, \pm dlouhé, středně početné, odstálé nebo poodstálé; chlupy řapíků \pm rovnovážně odstálé, rovné, tuhé, 0,8–2,0 mm dl., někdy i dl. stopkaté žlázky. Květenství 5–20květé, volné. Květy (1,0–) 1,5 cm v průměru; kalich poodstále chlupatý; korunní lístky 6–8 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,6–1,3 mm dl; čnělka 1,2–1,5 mm dl., na bázi málo ztlustlá. Nažky 1,3–1,5 mm dl., hnědé. V–VI(–VII). Hkf.

$2n = 42$ (extra fines)

Variabilita: Druh je proměnlivý ve tvaru lístků a jejich zubů. Naše rostliny je možno rozdělit ve dvě variety: var. *thuringiaca* má lístky klínovitě obvejčité, vpředu \pm zaokrouhlené, s drobnými mělkými zuby (převládá na Křivoklátsku a Podbrdsku); var. *nestleriana* (TRATT.) SCHINZ et KELLER má lístky kopinaté nebo podlouhle eliptické, k oběma koncům \pm zvolna zúžené, s delšími hlubšími zuby (převládá na Rožďalovické tabuli, v Cidlinské pánvi a v Českém ráji). Extrémní formou této variety jsou rostliny od Chomutova, popsané jako *Potentilla bouquoyana* KNAF, s 9četnými listy a velmi úzkými, velmi zvolna zašpičatělými lístky. U obou variet se objevují rostliny žláznaté i nežláznaté. Pojmenování variet je nejisté, neboť na klasické lokalitě druhu jsou časté přechodné exempláře.

Ekologie a cenologie: Paseky, lesní světliny a lemy. Ve společenstvech třídy *Epilobietea angustifolii*.

Rozšíření v ČR: U Údlíc u Chomutova a roztroušeně až vzácně ve stř. Čechách: od Smečna po Křivoklátsko, od Mníšku k Příbrami a Novému Knínu, v povodí Mrliny a Cidliny. V kolinním a suprakolinním stupni, přesahuje do submontánního stupně; obvykle výškové rozmezí 220–450 m (max.: Šumava, Vysoké Lávky, 830 m, zavlečena; Brdy, Kolvín, 650 m, původní ?). Dříve vzácně zavlékána do zámeckých parků (Červený Hrádek; Bohosudov), nedávno nalezena i v Brně a v Kutné Hoře. §

T: 2. Stř. Poohří (Údlice), 6. Džbán (Smečno), 13a. Rožď. tab. (Kopidlno; Budčeves; Nouzov; od Dymokur po Městec Králové), 14. Cidl. pán. (Vysoké Veselí; Smirady; Skřivany; Lískovice; Zvíkov), 15c. Pard. Pol. ? (Nemošice ?). – M: 32. Křivokl., 35. Podbrd. (mezi Řevnicemi a Kytínem; Březové Hory), 41. Stř. Povlt. (okolí Voznice; Nový Knín), 55. Čes. ráj (Libáň; Údmice; Jičíněves). – O: 87. Brdy (Kolvín; Padr: původní ?), 88. Šum. (Vysoké Lávky, zavlečena).

Celkové rozšíření: Jihovýchodní Francie, s. a stř. Itálie, stř. a s. část jv. Evropy, Skandinávie a Finsko, v. Evropa, jz. Sibiř, s. Turecko, Kavkaz a Zakavkazí. – Mapy: HULTÉN NE 1986: 557.

12. *Potentilla collina* WIBEL — mochna chlumní
Tab. 63/2

Potentilla collina WIBEL Prim. Fl. Werthem. 267, 1799. — Syn.: *Potentilla wiemanniana* GÜNTHER et SCHUMMEL Sched. Cent. Siles. Exs. 5, 1813. — *P. guentheri* SPRENGEL Pugillus 1: 34, 1813. — *P. leucopolitana* P. J. MUELLER in BILLOT Annot. 278, 1862. — *P. argenteiformis* KAUFFM. Mosk. Fl. 159, 1866. — *P. silesiaca* UECHTR. Jber. Schles. Ges. Vaterl. Cult. 44: 82, 1867. — *P. thyrsoflora* HÜLSEN ex ZIMMETER in A. KERNER Sched. Fl. Exs. Austro-Hung. 2: 21, 1882. — *P. wibeliana* T. WOLF Potent. Stud. 2: 21, 1903. — *P. wiemanniana* GÜNTHER et SCHUMMEL subsp. *leucopolitana* (P. J. MUELLER) A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 728, 1904.; *P. w.* subsp. *silesiaca* (UECHTR.) A. et GR. l. c., p. 727; *P. w.* subsp. *thyrsoflora* (HÜLSEN ex ZIMMETER in A. KERNER) A. et GR. l. c., p. 728. — *P. sordida* FRIES ex ASPEGREN subsp. *wibeliana* (T. WOLF) A. et GR. l. c., p. 723. — *P. collina* subsp. *wibeliana* (T. WOLF) DOSTÁL et subsp. *wiemanniana* (GÜNTHER et SCHUMMEL) DOSTÁL Květ. ČSR 637, 1948. — *P. collina* WIBEL subsp. *leucopolitana* (P. J. MUELLER) DOSTÁL et subsp. *thyrsoflora* (HÜLSEN ex ZIMMETER in A. KERNER) DOSTÁL l. c., p. 638. — *P. thyrsoflora* HÜLSEN ex ZIMMETER in A. KERNER subsp. *pliodonta* (T. WOLF) BORHIDI et ISÉPY Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 12: 229, 1966. — *P. collina* WIBEL subsp. *pliodonta* (T. WOLF) DOSTÁL Folia Mus. Rer. Natur. Bohem. Occid. 21: 7, 1984.

Exsikáty: Exs. DUFFOUR, no 7713. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 124a. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 193. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 447. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 1128. — Fl. Siles. Exs., no 1005. — SCHULTZ Herb. Norm., 468 bis.

Vytrvalé byliny s rozvětveným oddenkem ve stěsnané nebo volné, ± krátce plazivé větve, zakončené buď růžicí listů nebo lodyhou. Lodyhy koncové, vz. postranní, (5–) 10–20 (–25) cm vys., vystoupavé (někdy poléhavé), poodstále chlupaté, často plstnaté, obvykle s 2–8 ± dobře vyvinutými 5četnými listy. Růžice listů v době květu vyvinuté nebo chybějí. Přizemní listy dlanitě 5četné; prostřední lístek klínovitě obvejčitý, někdy klínovitě podlouhlý, 1–2 (–3) cm dl., 0,5–1,0 (–1,5) cm šir., s 2–5 páry zubů, zuby tupé, vz. špičaté, zářezy ca do 2/5–3/5 čepele (směrem k žeburu) sahající; lístky na líci zelené, šedé až šedobílé, chlupaté nebo plstnaté, vz. ± lysé, chlupy přitisklé, rovné, dlouhé nebo krátké, někdy navíc i krátké odstálé chlupy, obvykle některé chlupy na bázi s věncem krátkých štětinek nebo s 2–3 rameny (obojí chlupy vz. nebo hojně), na rubu šedé nebo šedobílé, matné (vz. slabě lesklé), na žilnatině chlupy rovné, dlouhé, téměř přitisklé, na ploše chlupy kratší, ohnuté nebo zprohýbané, alespoň na některých listech husté (tvoří hustou nebo řídkou plst, pod níž není lupou viditelný povrch lístku), někdy navíc s roztr. rovnými chlupy; chlupy řapíků přitisklé nebo šikmo odstálé, ± rovné, (0,5–) 1,0–1,5 (–2,0) mm dl. a navíc i kratší, ohnuté nebo

zprohýbané. Květenství 6–25květé, volné. Květy 1,2–1,3 cm v průměru; kalich obvykle ± plstnatý; korunní lístky 3,5–6,3 mm dl., lístky přesahující kalich; prašníky 0,4–0,8 (–0,9) mm dl.; čnělky 0,8–1,2 mm dl., tenké, na bázi výrazně ztlustlé. Nažky 1,0–1,3 mm dl., hnědavé. V–VI. Hkf.

2n = 35, 42 (extra fines)

Poznámka: *Potentilla collina* s. l. představuje polymorfni komplex hybridních forem, který všichni dosavadní autoři, vycházející z morfologického hlediska, členili podle tvaru a hustoty odění lístků a tvaru a počtu jejich zubů v několika samostatných druzích. V našem zpracování vycházíme z předpokladu, že všechny formy komplexu *Collinae* nalezené na našem území vznikly pouze ze dvou rodičovských kombinací, *P. argentea* × *P. arenaria* a *P. argentea* × *P. tabernaemontani*, a těm odpovídají pouze dva hybridní druhy, *P. collina* a *P. lindackeri*. Situace v přírodě náš přístup potvrzuje; populace jsou proměnlivé a obvykle v téže lokální populaci lze nalézt i několik „mikrospecií“ pohromadě, jednotlivé morfotypy nemají vlastní areály a objevují se v celém území rozšíření druhu. Dosavadní autoři tytéž znaky, které u druhů *P. argentea*, *P. arenaria* a *P. tabernaemontani* pokládají za znaky forem a variet (počet, tvar, hloubka zubů apod.), u skupiny *Collinae* (od jmenovaných druhů odvozené) neodůvodněně a nelogicky přijímají za znaky druhů. *P. collina* odpovídá kombinaci *P. argentea* × *P. arenaria* a v soulase se svým původem má více či méně početné hvězdovité nebo 2–3ramenné chlupy na líci lístků. Tyto chlupy (i když někdy velmi vzácně) byly nalezeny téměř u všech českých a moravských populací námi pokládaných za druh *P. collina* s. str. Pouze část populací z okolí Znojma takové chlupy nemá; to nemůže být argumentem pro názor, že pocházejí z jiné rodičovské kombinace.

Variabilita: Druh proměnlivý zejména v počtu, tvaru a hloubce zubů na lístcích, rovněž odění rubu jednotlivých lístků téže rostliny může kolísat. Bylo popsáno množství variet a forem malé hodnoty; nepokládáme za užitečné je uvádět. Pozor na možnost záměny s druhem *P. argentea* (popř. *P. inclinata*): v létě a na podzim kvetoucí *P. argentea* může někdy napodobovat *P. collina* (která kvete výhradně na jaře).

Ekologie a cenologie: Travnaté stránky, stepní svahy s nezapojenou vegetací, písčiny na okrajích borů, okraje cest, náspy železničních tratí. Ve fytocenózách tříd *Sedo-Scleranthetea*, *Festuco-Brometea* a *Koelerio-Corynephoretea*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně v teplých oblastech Čech (stř. Polabí, Roudnicko, ojedinele u Dobříše a v Praze); kromě toho na několika málo místech v s. polovině Čech dříve zavlečena na železniční násypy. Na j. a stř. Moravě místy roztroušeně po linii Třebíč – Brno – Vyškov – Veselí nad Moravou; v Pomoraví na sever po Olomouc; na Českomoravské vrchovině velmi vzácně a snad jen sekundárně. Druh je na silném ústupu v důsledku neobhospodařování ploch (ve vysoké zapojené vegetaci vymírá), v Čechách patrně již vyhynul. V planárním a kolinním stupni, do suprakolinního stupně vzácně zavlékána (max.: několik lokalit v rozmezí 400–500 m).

T: 4. Loun.-lab. střed. (Libochovany, zavlečena), 5. Tez. rez. kotl. (Roudnice až Vetlá), 7. Středočes. tab. (Přestavky; Rovný), 11. Stř. Pol. (Všetaty; Hradištko u Sadské; Velký Osek), 15. Vých. Pol. (Račice, zavlečena), 16. Znoj.-brn. pah. (Podyjí; od Silůvek po Troubsko), 18. Jihomor. úv. (od Rohatce a Sudoměřic po Vacenovice; Bzenec; Veselí nad Moravou; Valtice až Hlohovec), 20. Jihomor. pah. (podél železniční trati Chrlice — Křenovice — Rousínov), 21. Haná (Vyškov; Kojetín; Bystrovany — Olomouc — Senička). — M: 41. Stř. Povlt. (Pouště u Dobříše; u Kocáby), 45. Verneř. střed. (Děčín, zavlečena), 53. Podjeř. (Česká Lípa, zavlečena), 67. Českomor. vrch. (Kamenná u Budišova; u Jihlavy a Žďáru nad Sázavou asi zavlečena), 68. Mor. podh. Vysoč. (Podyjí; Třebíčsko; Čučice; Tetčice), 71. Drah. vrch. (Krakovec; Laškov).

Existuje několik lit. údajů z Českého středohoří (Žim, Polomených hor (Střezivojice) a sv. Čech (okolí Městce Králové a Kopidlina: Dubečno, Záhornice, Mlýnice, Budčeves, Kozojedy; Dvůr Králové; Houdkovice u Opočna; Vysoké Mýto) nedoložených sběry, a proto nejistých. Údaj z Choustníkovy Hradiště je mylný, podobně jako údaje z nejzápadnějších Čech.

Celkové rozšíření: Střední, jv. a v. Evropa, Francie, s. Itálie a Pobaltí. — Mapy: HULTÉN NE 1986: 554.

13. *Potentilla lindackeri* TAUSCH — mochna Lindackerova Tab. 63/1

Potentilla lindackeri TAUSCH Flora 2: 466, 1819. — Syn.: *Potentilla guentheri* SPRENGEL var. *virescens* ČELAK. Prodr. Fl. Böhm. 630, 1875. — *P. leucopolitana* P. J. MUELLER in BILLOT var. *lindackeri* (TAUSCH) DOMIN S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag 1903 (25): 13. — *P. opizii* DOMIN l. c., p. 9. — *P. theodoriana* A. et GR. subsp. *opizii* (DOMIN) A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 740, 1904. — *P. dominiana* A. et GR. l. c., p. 741. — *P. leucopolitana* P. J. MUELLER in BILLOT var. *schantzii* (P. J. MUELLER in BILLOT) T. WOLF f. *lindackeri* (TAUSCH) T. WOLF Biblioth. Bot. 71: 306, 1908. — *P. collina* WIBEL subsp. *opizii* (TAUSCH) DOSTÁL Květ. ČSR 638, 1948. — *P. guentheri* auct. non SPRENGEL. — *P. leucopolitana* auct. non P. J. MUELLER. — *P. thyrsoflora* auct. non HÜLSEN.

Exsikáty: DOMIN et KRAJINA Fl. Čechoslov. Exs., no 70. — Pl. Čechoslov. Exs., no 267. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 437b.

Vytrvalé byliny se stěsnaně nebo volně větveným oddenkem, jeho větve buď krátké, nebo prodloužené, ± krátce plazivé, zakončené růžicí listů nebo lodyhou. Lodyhy koncové nebo postranní, (3–) 8–20 (–30) cm vys., obloukovitě vystoupavé (někdy poléhavé), poodstále chlupaté nebo slabě plstnaté, obvykle s 3–5 ± dobře vyvinutými 5–7četnými listy; přízemní růžice listů v době květu dobře vyvinuté. Přízemní listy dlanitě 5–7četné; prostřední lístek klínovitě podlouhlý nebo klínovitě obvejčitý, (0,8–) 1,0–3,0 cm dl., (0,4–) 0,6–1,2 cm šir., s (3–) 4–6 (–7) páry zubů, zuby tupé nebo špičaté, zářezy do 2/5–3/5 čepele sahající; lístky na líci zelené, jejich chlupy rovné, ± přitisklé, jednoduché (na bázi bez štětin), na rubu zelenošedé,

některé šedé nebo ± zelené, často (zvl. na žilnatině) slabě lesklé, chlupy na žilnatině rovné, dlouhé, téměř přitisklé, chlupy na ploše mezi žilkami krátké, tenké, ohnuté, obvykle málo husté (buď náznak plsti, nebo řídká nezapojená plst; povrch lístku pod oděním je lupou viditelný) nebo chlupy jen roztroušené (bez náznaku plsti); chlupy řapíků přitisklé nebo šikmo odstálé, rovné, (0,5–) 1,0–2,0 mm dl., a navíc i krátké, jemné, odstálé, ohnuté nebo zprohýbané. Květenství 7–25květé volné. Květy ± 1,2 cm v průměru; kalich chlupatý, neplstnatý; korunní lístky ca 3,5–4, 5 mm dl., žluté, delší než kalichy; prašníky (0,4–) 0,5–0,6 (–0,8) mm dl.; čnělky 0,9–1,1 mm dl., tenké, na bázi málo (ale zřetelně) ztlustlé. Nažky 1,2–1,4 mm dl., hnědavé. V–VI. Hkf.

$2n = ?$

Poznámka: Hybridní druh, odvozený od křížence *Potentilla argentea* × *P. tabernaemontani* (teoreticky mohly být rodiči i *P. heptaphylla* nebo *P. inclinata*, ale znaky druhu *P. lindackeri* tomu příliš nenasvědčují). V území od Mělníka po Příbram a Kamýk nad Vltavou je druh znakově tak homogenní, že je nutno předpokládat jeho monotopní vznik. Identické rostliny jsou známy od Litomyše a od Coswigu (Sasko), téměř stejné na Táborsku. U rostlin z okolí Staňkova, Dokes a Tišnova je pravděpodobný vznik z téže rodičovské kombinace.

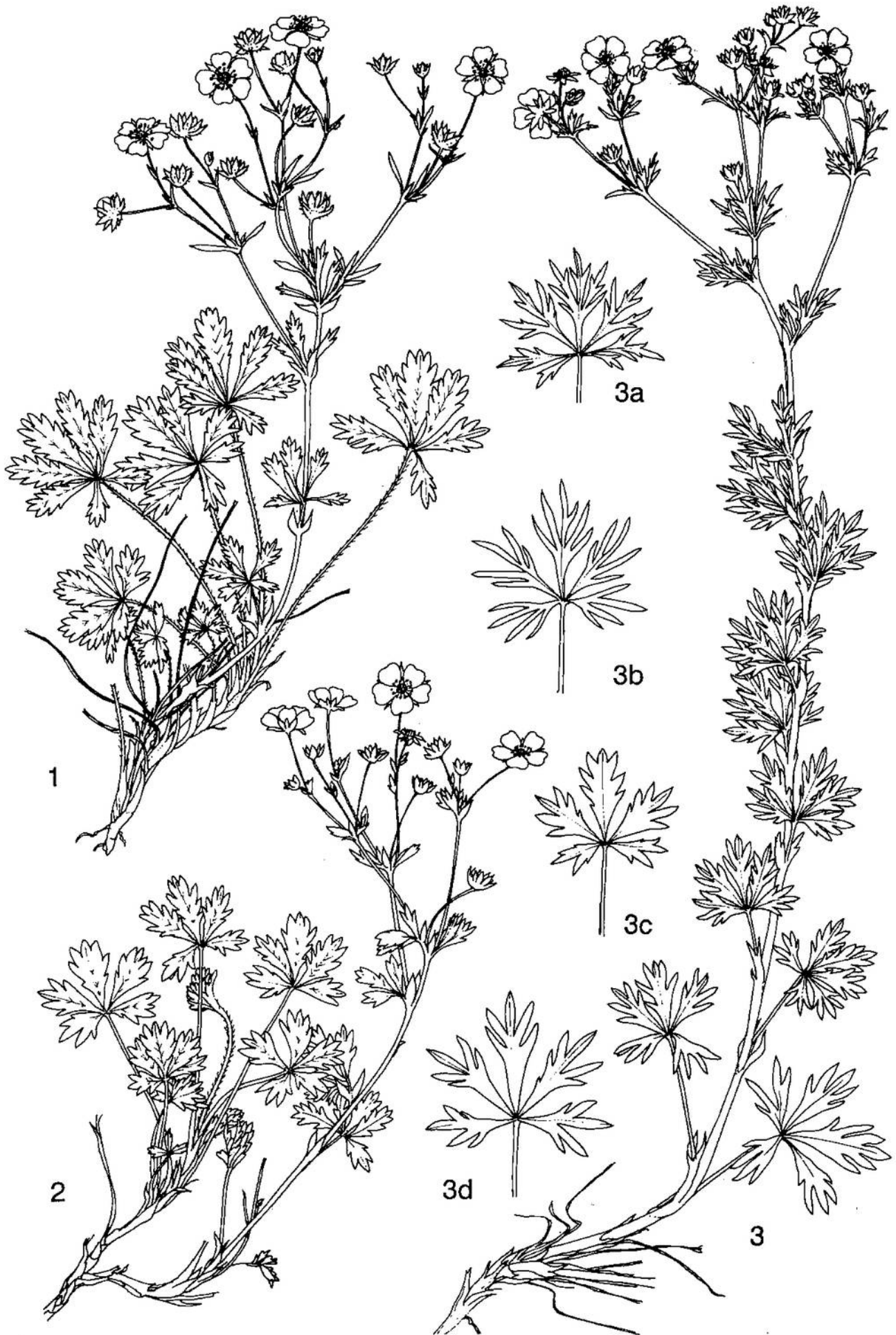
Variabilita: Druh velmi variabilní v tvaru listů, lístků, jejich zubů a v hustotě odění rubu lístků. Jednotlivé odchylky byly často pokládány za samostatné druhy. Variabilita má především individuální charakter a ve středočeském prostoru není nutno rozlišovat žádné vnitrodruhové taxony. Izolované populace ze z. a s. Čech a z. Moravy nemají charakter odlišných variet.

Ekologie a cenologie: Skalní výchozy v polích a loukách, okraje říčních teras, kamenitá místa, okraje lesů a cest, meze, poříční navigace. Na mělkých půdách obvykle kyselých hornin ve společenstvech třídy *Sedo-Scleranthetea*, řídicí v pláštích a lemech dubohabřin.

Rozšíření v ČR: Ve stř. Čechách v údolí Vltavy a přítoků od Kamýka nad Vltavou po Mělník dříve dosti častá, řídicí v území od Příbrami po Černošice a Radotín a na Říčanské plošině, jinde velmi vzácně; na Moravě pouze v okolí Tišnova (spolu s druhem *Potentilla collina*). Silný ústup v posledních desetiletích souvisí s ekologickou specializací (stanoviště vhodná pro stavbu chat) a malou schopností druhu konkurovat zapojené vegetaci. V kolinním a suprakolinním stupni. § △

T: 7b. Podřip. tab. (Podvlčí u Dolních Bečkovic; údolí Ráj u Mlázic), 9. Dol. Povlt. (pravý břeh Vltavy od Štěchovic po Prahu-Bohnice, levý břeh Vltavy a přítoků od Kamýka nad Vltavou po Prahu-Sedlec; Černošice až Jiloviště; Všenory až

Tab. 63: 1 *Potentilla lindackeri*. — 2 *P. collina*. — 3 *P. argentea*, 3a, b, c, d — variabilita listů.

Řitka; Čisovice; od Dolní Líšnice po Prahu), 10b. Praž. kotl., 11. Stř. Pol. (Všetaty; Štěpánský přívoz u Mělníka). — M: 31. Plz. pah. (Staňkov), 35. Podbrd. (Příbram a blízké okolí), 39. Třeboň. pán. (Soběslav), 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 52. Ral.-bez. tab. (Bezděz; Doksy; Ralsko), 62. Litomyš. pán. (Končiny u Litomyše), 64. Říčan. ploš. (Říčany; Doubravčice), 67. Českomor. vrch. (Jindřichův Hradec, zavlečena; Věžná u Pernštejna), 68. Mor. podh. Vysoč. (Újezd u Tišnova).

Celkové rozšíření: Není přesně známé, kromě Čech, Moravy a Saska pravděpodobně vzácně v některých oblastech Alp, ve stř. Porýní a na dolní Mosele, možná i v Pobaltí.

14. *Potentilla argentea* L. — mochna stříbrná Tab. 63/3

Potentilla argentea LINNAEUS Sp. Pl. 497, 1753. — Syn.: *Potentilla impolita* WAHLENB. Fl. Carp. Princ. 155, 1814. — *P. neglecta* BAUMG. Enum. Stirp. Transsilv. 2: 63, 1816. — *P. incanescens* OPIZ Naturalientausch 136, 1824. — *P. argentea* L. subsp. *impolita* (WAHLENB.) TRATT. Ros. Monogr. 4: 47, 1824. — *P. argentea* L. var. *dissecta* WALLR. Sched. Crit. 237, 1822. — *P. tenuiloba* JORDAN Pug. Pl. Nov. 67, 1852. — *P. argentea* L. var. *demissa* (JORDAN) LEHM. Rev. Potent. 94, 1856. — *P. demissa* JORDAN Cat. Jard. Bot. Grenoble 22, 1849. — *P. decumbens* JORDAN l. c. — *P. dissecta* (WALLR.) JORDAN ex ZIMMETER Gatt. Potent. 13, 1884. — *P. grandiceps* ZIMMETER Beitr. Gatt. Potent. 25, 1889. — *P. argentea* L. var. *incanescens* (OPIZ) FOCKE in KOCH Syn. Deutsch. Fl., ed. 3, 1: 811, 1892. — *P. argentea* L. var. *decumbens* (JORDAN) FOCKE l. c. — *P. argentea* L. var. *tenuiloba* (JORDAN) A. SCHWARZ Fl. Nümb.-Erl. 248, 1899. — *P. argentea* L. subsp. *decumbens* (JORDAN) JÁV. Magy. Fl. 524, 1924. — *P. a.* subsp. *dissecta* (WALLR.) JÁV. l. c. — *P. a.* subsp. *grandiceps* (ZIMMETER) JÁV. l. c. — *P. a.* subsp. *latisecta* (SAUTER) JÁV. l. c. — *P. a.* subsp. *macrotoma* (BORBÁS) JÁV. l. c. — *P. a.* subsp. *tenuiloba* (JORDAN) JÁV. l. c. — *P. argentea* L. subsp. *demissa* (JORDAN) O. SCHWARZ Mitt. Thüring. Bot. Ges. 1: 105, 1949. — *P. wallrothii* SOÓ Acta Bot. Acad. Sci. Hung. 9: 424, 1963. — *P. impolita* WAHLENB. subsp. *dissecta* (WALLR.) SOÓ l. c.

Exslikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 434, 434b, 435, 436. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3614. — Fl. Exs. Reipubl. Českoslov., no 1331. — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 7936. — CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1047, 1048, 1212, ser. n., no 28, 72, 73. — Gerb. Fl. SSSR, no 4026a,b. — Herb. Fl. Ross., no 716, 2155. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 161, 165.

Vytrvalé byliny s krátkým, nevětveným, u starších jedinců stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy koncové (tzv. primární růžice listů v době květu chybí, po odkvětu se tvoří sekundární růžice listů po straně oddenku nebo z úžlabí dol. lodyžních, odumřelých listů), (5–) 10–30 (–60) cm vys., přímé nebo vystoupavé, popř. poléhavé, bohatě olistěné, (4–) 6–10listé, ± plstnatě chlupaté. Listy přízemních růžic dlanitě 5 (–7)četné; lístky klínovitě obvejčité, někdy podlouhlé, prostřední s (2–) 3–4 (–5) páry zubů, zářezy do 1/3–1/2 (–2/3) čepele sahající, na líci řídce nebo hustě chlupaté, na rubu šedobíle, někdy šedozeleň plstnaté; chlupy řapíků ± odstálé, ± tuhé, rovné nebo zprohýbané, 0,5–1 (–1,5) mm dl.,

navíc i chlupy jemné, zprohýbané až kadeřavé. Listy v dol. 1/2 lodyhy dlanitě 5 (–7)četné; prostřední lístek ± klínovitě obvejčité, (0,7–) 1–3 (–4,5) cm dl., (0,3–) 0,5–1,5 (–2,5) cm šir., s (1–) 2–3 (–5) páry úkrojů, úkrojky buď podlouhle čárkovité, dlouhé, hluboké (zářezy do 3/4 čepele nebo až ke stř. žilce sahající), jednoduché nebo s 1–3 postranními zoubky (někdy lístek 3sečný, se zubatými úkrojky), nebo zuby ± podlouhle trojhranné až ± vejčité, mělké (zářezy do 1/2–2/3 čepele směrem k žeburu sahající), na okraji podvinuté nebo ploché; lístky na líci zelené až bělavé, ± lysé až běloplstnaté, na rubu šedobíle až sněhobíle, se zapojenou plstí, chlupy na žilkách ± přitisklé, tenké, rovné. Květenství 10–150květé, stažené nebo volné. Květy 1,3 (–1,5) cm v průměru; kalich hustě až plstnatě chlupatý dlouhými i velmi krátkými chlupy; korunní lístky 4–6 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,4–0,7 mm dl.; čnělka 0,8–1 mm dl., na bázi silně ztlustlá a papilnatá. Nažky 0,9–1,1 mm dl., hnědavé, se skulpturou. (V–) VI–VII (–IX). Hkf.

2n = 14 (ČR: 16. Znoj.-brn. pah., 41. Stř. Povlt., 52. Ral.-bez. tab.), 42 (ČR: 11. Stř. Pol.), 28, 35 (extra fines)

Variabilita: Na základě charakteru růstu lodyh, odění líce lístků a hloubky jejich zářezů bylo popsáno několik taxonů, velmi odchylně hodnocených. Někteří současní autoři je pokládají za samostatné druhy, jiní – a těch je většina – za variety. Bez podrobného biosystematického studia je řešení problému nemožné, nicméně jsme přesvědčeni, že hodnocení na úrovni druhů je v tomto případě nereálné. U nás je možno rozlišovat následující variety: úkrojky lístků alespoň 4 × delší než široké (alespoň některé ke stř. žeburu sahající), často s postranními zoubky, lístky na líci zelené, neplstnaté – var. *tenuiloba* (JORDAN) A. SCHWARZ; tentýž tvar lístků, ale lístky na líci šedo-plstnaté – var. *impolita* (WAHLENB.) KOCH; úkrojky sahající do ± 1/2–2/3 lístku (směrem k žeburu), bez zoubků, často trojúhelníkovité nebo vejčité kopinaté, lodyhy ± přímé – var. *argentea*; tentýž tvar lístků, ale lodyhy alespoň v dol. 1/3 poléhavé – var. *demissa* LEHM.

Poznámka 1: Někteří autoři rozlišují druhy *Potentilla argentea* s. str. (lístky na líci zelené, údajně diploid) a *P. impolita* WAHLENB. (lístky na líci šedobíle, údajně hexaploid). Přechody jsou velmi časté a odění lístků není vždy závislé na úrovni ploidie. Jiní autoři odlišují druh *P. argentea* s. str. (lístky s 1–3 páry tupých zubů a korunní lístky 4–5 mm dl.; diploid) od druhu *P. neglecta* BAUMG. (lístky s 4–5 ostrými zuby, korunní lístky 5–7 mm dl.; hexaploid). Rostliny se znaky *P. neglecta* se sice u nás občas vyskytují, mají ale současně řidší odění na rubu lístků, a proto je pokládáme za hybridy *P. argentea* × *P. inclinata*, nikoli za samostatný druh.

Poznámka 2: *Potentilla argentea* je dobře ohraničený druh, ale občas dochází k introgresi druhu *P. inclinata*. Takovou hybridizaci ovlivněné exempláře mají na rubu lístků řidčí plst, někdy i více zubů. V době vrcholícího léta a na podzim mohou mít listy přízemních růžic *P. argentea* na rubu řidkou plst, takže napodobují křížence *P. argentea* × *P. inclinata*.

a někdy navíc i poléhavé kratší lodyhy, takže napodobují druh *P. collina* (ta kvete pouze na jaře). Letní a podzimní odění různic přízemních listů proto není směrodatné pro určení druhu.

Ekologie a cenologie: Suchá travnatá místa, keřnaté stráně, kamenité i skalnaté svahy, stepní svahy, písčiny, lesní světliny, antropicky ovlivňovaná stanoviště. Druh s širokou ekologickou amplitudou, nejčastěji ve společenstvech tříd *Sedo-Scleranthetea*, *Festuco-Brometea*, ale i *Asplenetea trichomanis*, *Agropyreteae repentis* a v sušších loukách ze třídy *Molinio-Arrhenatheretea*. Diagnostický druh svazu *Alyso-Festucion pallentis*, asociace *Potentillo argenteae-Artemisietum absinthii* FALINSKI 1965 (svaz *Onopordion acanthii*) a subasociace *Herniarietum glabrae* HEJNÝ et JEHLÍK 1975 (svaz *Polygonion avicularis*).

Rozšíření v ČR: V termofytiku a teplejších částech mezofytika v celém území hojně, v chladnějších polohách mezofytika obvykle roztroušeně, v oreofytiku vzácně. Od planárního do submontánního stupně, v montánním stupni velmi vzácně jen druhotně (max.: vrchol Ještědu, 1 000 m; Rýchory, ca 1 000 m).

T, M: všechny fyt. o. — **O:** 87. Brdy (Padrť), 91. Žďár. vrchy, 92. Jiz. hory (Hejnice až Bílý Potok), 93. Krk. (okolí Janských Lázní; Rýchory), 97. Hr. Jes. (Rejvíz), 98. Níz. Jes.

Celkové rozšíření: Evropa, Malá Asie, Zakavkazí, s. Írán, Afghánistán, bývalá sovětská Střední Asie, vzácně v Kašmíru a Nepálu, Kazachstán a j. Sibiř (po Altaj, zavlčena do Zabajkalska a na Dálný východ); druhotně v Severní Americe a na Novém Zélandu. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 216; HULTÉN NE 1986: 553.

15. *Potentilla inclinata* VILL. — mochna šedavá Tab. 64/3

Potentilla inclinata VILLARS Hist. Pl. Dauph. 3: 567, 1788. — Syn.: *P. canescens* BESSER Prim. Fl. Galic. 1: 330, 1809.

Exsikáty: SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 1559. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 100b, 102, 109. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 433. — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 8879. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 1243, 2833, 3613. — Fl. Rom. Exs., no 797, 798. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 2434, 2824. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 92a, 153.

Vytrvalé byliny s krátkým, u starších exemplářů stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy koncové (přízemní růžice listů se tvoří zpravidla až po odkvětu), (10—) 20–50 (–60) cm vys., často vystoupavé, s 5–10 dobře vyvinutými listy, téměř přitiskle nebo odstále chlupaté. Přízemní listy dlaniť 5 (–7)četné; stř. lístek ± klínovitě obvejčitý, 1,5–5,0 cm dl., 0,7–2,2 cm šir., s 4–7 páry zubů; chlupy řapíků ± odstálé, rovné (nebo zprohýbané), tuhé, (1,0–) 1,5–3,0 mm dl., navíc

i krátké, jemné, mírně ohnuté až silně zprohýbané chlupy; dol. lodyžní listy dlaniť 5(–7)četné; prostřední lístek podlouhlý, klínovitě eliptický nebo klínovitě obvejčitý, (1,0–) 1,5–4,0 (–5,0) cm dl., 0,4–1,5 (–2,0) cm šir., s (3–) 5–7 (–8) páry zubů, zuby jednoduché nebo některé dvojité, široké, tupé, řídkěji špičaté; lístky na líci ± zelené, zřídka šedavé, jejich chlupy rovné, polopřitisklé, na rubu šedé, někdy ± zelenavé nebo ± šedobílé, chlupy na žilnatině (někdy roztr. i mezi žilkami) téměř přitisklé, rovné, dlouhé, ± tenké, na plochách obvykle řídké plstnaté, silně ohnutými nebo zprohýbanými (někdy jen slabě ohnutými nebo naopak kadeřavými), jemnými chlupy mírně nebo hustě oděné (plocha lístku pod lupou zřetelně viditelná). Květenství 8–50květé. Květy (1,3–) 1,5–2,0 cm v průměru; kalich rovnými chlupy hustě chlupatý; korunní lístky (5–) 6–9 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,5–1,0 (–1,3) mm dl.; čnělka 0,8–1,1 (–1,2) mm dl., k bázi zvolna rozšířená. Nažky 1,1–1,2 mm dl., hnědé. VI–VII(–IX). Hkf.

$2n = 14, 28, 35, 42, 84$ (extra fines)

Poznámka: Hybridní druh, odvozený od křížence *Potentilla argentea* × *P. recta*. Podobná *P. intermedia* se od něho liší menšími prašníky i korunními lístky, bohatým květenstvím a lístky přízemních listů širokými, řapíkatými. *Potentilla collina* a *P. lindackeri* se odlišují nízkými lodyhami s velmi chudým a řídkým květenstvím a už v době květu dobře vyvinutými přízemními růžicemi listů. Podzimní rostliny *P. argentea* mají někdy odění přízemních listů podobné *P. inclinata*, ale lodyžní listy jsou na rubu hustě běloplstnaté.

Variabilita: Značně kolísá počet a tvar zubů na lístcích a odění rubu lístků. Typické formy mají na rubu řídkou šedavou plst. Formy s hustou bělavou plstí jsou obvykle hybridy s druhem *P. argentea*, naopak formy s nevyvinutou plstí (pouze s řídkými jemnými ohnutými chlupy mezi žilkami na rubu lístků) jsou často hybridy s *P. recta*. Hranice mezi *P. inclinata* a oběma hybridy není zřetelná, neboť jde o zpětná křížení s rodičovskými druhy.

Ekologie a cenologie: Sušší travnatá místa, stráně, meze, okraje komunikací a ruderalní plochy. Především ve společenstvech tříd *Festuco-Brometea* a *Sedo-Scleranthetea*.

Rozšíření v ČR: V teplejších oblastech dosti častá téměř v celém území, zřejmě chybí v některých větších územích z. a s. Čech a v povodí Orlice; v hornatých územích vzácně a jen druhotně. Těžiště od planárního do suprakolinního stupně, v submontánním stupni roztroušeně (max.: Šumavské podhůří, Vršek u Květušina, 841 m).

T: všechny fyt. o. — **M:** [chybějí doklady z fyt. o. 22. Halšr. vrch., 23. Smrč., 26. Čes. les, 27. Tachov. bráz., 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed., 46. Lab. písk., 47. Šluk. pah., 50. Luž. hory, 54. Ješ. hřb., 59. Orl. podh., 81. Host. vrchy, 82. Javorn.]. — **O:** vzácně a jen v nejnižších polohách: 88. Šum.

(Želnavá), 91. Žďár. vrchy, 93. Krk. (okolí Svobody nad Úpou).

Celkové rozšíření: Střední Evropa, jz. Francie, s. a stř. Itálie, jv. Evropa, s. Evropa (od Dánska po Karélie), v. Evropa, Kavkaz a Zakavkazí, j. Sibiř, Tan-šan; zavlečena do Severní Ameriky. — Mapy: HULTĚN NE 1986: 554.

16. *Potentilla intermedia* L. — mochna prostřední Tab. 23/2

Potentilla intermedia LINNAEUS Mant. Pl. 1: 76, 1767. — Syn.: *P. digitato-flabellata* A. BRAUN et BOUCHÉ Ind. Sem. Horti Berolin. 1851: add. 3, 1852. — *P. heidenreichii* ZIMMETER Gatt. Potent. 10, 1884.

Exsikáty: Extra fines: Herb. Fl. Ross., no. 1570. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 1966.

Dvouleté nebo několikaleté byliny s krátkým, u starších exemplářů stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy koncové, 10–50 cm vys., přímé nebo vystoupavé, s 4–8 dobře vyvinutými listy, ± odstále chlupaté. Přízemní růžice listů se na oddenku tvoří obvykle po odkvětu; přízemní listy dlanitě 5četné (někdy přimíseny jednotlivé 3četné); střední lístek ± výrazně řapíkatý, široce klínovitě obvejčitý, s 5–8 páry zubů; chlupy řapíků šikmo nebo rovnovážně odstálé, rovné, 0,7–2,0 (–2,5) mm dl., navíc i kratší, tenší, zakřivené nebo zprohýbané chlupy; dol. lodyžní listy dlanitě 5četné; stř. lístek 1,5–4,5 cm dl., 0,8–2,0 cm šir., klínovitě obvejčitý (na některém listu někdy 3sečný), s (4–)5–7(–8) páry zubů, zuby ± vejčitě trojhranné nebo šir. podlouhlé, tupé nebo špičaté, zářezy do 2/5–1/2 (–2/3) čepele (směrem k žeburu) zaříznuté, lístky na líci zelené, jejich chlupy rovné, tenké, poodstálé, stř. husté, na rubu světleji zelené nebo šedé, chlupy na žilnatině poodstálé, rovné, dlouhé, chlupy na ploše kratší, tenké, slabě nebo silně zakřivené nebo zprohýbané, mírně nebo stř. husté. Květenství 20–200květé, obvykle bohaté, volné nebo rozkladité, s dobře vyvinutými listeny. Kalich s ± rovnými, dlouhými i krátkými chlupy; korunní lístky 4–5 mm dl., žluté, o málo delší nebo zdéli kalicha; prašníky 0,3–0,5 mm dl.; čnělka 0,6–0,9 mm dl., k bázi zvolna se rozšiřující. Nažky 0,9–1,2 mm dl., hnědé. VI–IX. Hkf.

2n = 28, 42, 56 (extra fines)

Poznámka: Hybridní druh, vzniklý z křížence *Potentilla argentea* × *P. norvegica* (experimentálně ověřeno — SOJÁK 1986). Podobá se druhu *P. inclinata*, ale má menší prašníky a korunní lístky, bohaté květenství a prostřední lístek přízemních listů dl. řapíkatý, široký.

Variabilita: Proměnlivost druhu je malá, kolísá hlavně hustota oděhů na rubu lístků. Hustě chlupaté formy ruší autoři neoprávněně pokládají za zvláštní druh (*P. heidenreichii*).

Ekologie a cenologie: Podél cest a železničních komunikací (zvláště v kolejistích). Diagnostický druh svazu *Dauco-Melilotion*.

Rozšíření v ČR: Od r. 1903 dodnes přechodně zavlečána na železniční a říční překladiště (Děčín, Praha, Sokolov, Opava, Ostravsko, Paskov u Frýdku-Místku) a jiná antropogenní stanoviště.

Celkové rozšíření: Západní Evropa (kromě Španělska a z. Francie), s. Itálie, stř. Evropa, Skandinávie a Finsko, v. Evropa (po Ural; chybí na jihu); Severní Amerika. Původní jen v Rusku. — Mapy: HULTĚN NE 1986: 556.

17. *Potentilla recta* L. — mochna přímá Tab. 64/1

Potentilla recta LINNAEUS Sp. Pl. 497, 1753. — Syn.: *Potentilla pilosa* WILLD. Sp. Pl. 2/2: 1100, 1800. — *P. obscura* WILLD. l. c. — *P. sulphurea* LAM. et DC. Fl. Fr., ed. 3, 4: 457, 1805. — *P. crassa* TAUSCH ex OPIZ Böhems Phän. Crypt. Gew. 63, 1823. — *P. leucotricha* BORRÁS Oesterr. Bot. Z. 36: 292, 1886. — *P. recta* L. subsp. *auriflora* (BORRÁS) JAV., subsp. *crassa* (TAUSCH) JAV., subsp. *leucotricha* (BORRÁS) JAV., subsp. *pilosa* (WILLD.) JAV. et subsp. *sulphurea* (LAM. et DC.) JAV. Magy. Fl. 527, 1924. — *P. recta* L. subsp. *obscura* (WILLD.) H. REICHENB in ROTHM. Feddes Repert. 67: 5, 1963.

Exsikáty: SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 61b. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 430, 431, 432. — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 8387. — CALLIER Fl. Siles. Exs., no 805. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 1242, 2832. — Fl. Exs. Bavar., no 958. — Herb. Fl. Ross., no 2164, 2165. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 57, 67a.c, 68b, 914, 916.

Vytrvalé byliny s krátkým, u starších exemplářů stěsnaně vícehlavým oddenkem. Lodyhy koncové (sekundární růžice listů vyběhají z oddenku obvykle po odkvětu), 20–60 (–80) cm vys., přímé nebo z obloukovité báze vystoupavé, dobře olistěné [s 5–10 (–12) listy], ± šikmo odstále chlupaté. Přízemní listy dlanitě 5–7četné; lístky podlouhlé nebo klínovitě obvejčité, 1,5–7,0 cm dl., 0,8–2,5 cm šir., chlupy řapíků odstálé nebo ± přitisklé, rovné, tlusté, 3–6 mm dl., navíc i krátké, rovnovážné, rovné, husté chlupy (někdy i se stopkatými žlázkami). Listy v dol. 1/2 lodyhy dlanitě 5–7četné; prostřední lístek podlouhlý, podlouhle eliptický až klínovitě obvejčitý, (1,8–) 2,0–8,0 (–11,0) cm dl., (0,5–) 0,7–2,0 (–3,5) cm šir., s 7–15 páry zubů, zuby ± široce vejčitě kopinaté až trojboké, tupé nebo špičaté, zářezy do (1/4–) 1/3–1/2 čepele (směrem k žeburu) zaříznuté; lístky po obou stranách zelené, chlupy na líci ± přitisklé, rovné, ± stř. husté, chlupy na rubu na žilnatině dlouhé (i krátké), rovné, ± poodstálé, chlupy na ploše ± odstálé, ± krátké, rovné, ± stř. husté (někdy i malé přisedlé nebo stopkaté

Tab. 64: 1 *Potentilla recta*. — 2 *P. intermedia*, 2a — list. — 3 *P. inclinata*.

žlázky). Květenství 10–30 (–50)květé, husté, nebo volné. Květy 1,7–2,7 cm v průměru; kalich odstále chlupatý, někdy se stopkatými žlázkami; korunní lístky 6–11 mm dl., žluté (někdy sivožluté), delší než kalich; prašníky (0,5–) 0,6–1,5 mm dl.; čnělka tlustá, obvykle k bázi se rozšiřující. Nažky 1,2–2,0 mm dl., hnědavé. VI–VIII. Hkf.

2n = 42 (ČR: 1. Doup. pah.), 28, 35 (extra fines)

Poznámka: V některých územích dochází k introgresi znaků druhu *Potentilla inclinata*. Nekřížená *P. recta* má na rubu lístků pouze rovné chlupy. Rostliny ovlivněné hybridizací mají rovné chlupy na žilnatině a ohnuté nebo zprohýbané chlupy na plochách mezi žilkami.

Variabilita: U nás rostou tři hlavní morfotypy, které bývají v literatuře často hodnoceny jako subspecie. *Potentilla recta* subsp. *recta* má korunní lístky nápadně světle žluté (sivožluté nebo světle citronové). Zbývající dva poddruhy mají korunní lístky zlatožluté: *P. r.* subsp. *pilosa* (WILLD.) JÁV. má lístky podlouhle obvejčité, nahře ± zaokrouhlené, s podlouhlými nebo vejčítými, ± tupými zuby (s konvexními stranami); *P. r.* subsp. *obscura* (WILLD.) H. REICHENB. má lístky podlouhle eliptické, k vrcholu ± zvolna zúžené, často s ± trojúhelníkovitými ± špičatými zuby. *Potentilla recta* subsp. *recta* u nás roste roztroušeně zavlečená na sekundárních stanovištích. V Čechách převažují rostliny, které tvarem lístků souhlasí se subsp. *obscura*, ale tvarem jejich zubů se blíží subsp. *pilosa*; formy se špičatými trojúhelníkovitými zuby jsou řídké. Rostliny odpovídající subsp. *pilosa* jsou v Čechách vzácné. Na Moravě se vyskytují často oba poddruhy i přechody. Taxonomické hodnocení variability *P. recta* je sporné. Studium v herbáři ani v terénu zatím nevedlo k jednoznačnému závěru; podrobné biosystematické studium je žádoucí.

Ekologie a cenologie: Stepní svahy, kamenité a skalnaté stráně, výslunné křovinaté sklony, okraje cest a antropogenní stanoviště. Nejčastěji ve společenstvech tříd *Festuco-Brometea*, *Trifolio-Geranietea* a řádu *Prunetalia*, také v ruderalizovaných porostech svazu *Arrhenatherion*.

Rozšíření v ČR: Výskyt ostrůvkovitý. V teplých oblastech s. poloviny Čech roztroušeně (patrně původní až po Jilemnici a Trutnov). Chybí nebo je vzácně zavlečena na jihozápad od linie Doupovská pahorkatina – Rokycany – Horažďovice – Vimperk. Údolími Volyňky, Kájovského potoka a Vltavy proniká hluboko do předhůří Šumavy. V jihovýchodních Čechách vzácně k Novým Hradům, na Třeboňsko a Jindřichohradecko. Ve v. Čechách údolím Sázavy až po Přibyslav a povodím Loučné po Karle j. od Litomyšle. V teplých územích j. a stř. Moravy častá. Údolím Jihlavy po Plandry u Jihlavy, údolím Svatky po Nedvědice, v povodí Moravy až po Staré Město a údolím Bystřice po Moravský Beroun. Ve Slezsku dosti vzácně. Zavlečena podél komunikací. Původní a druhotný výskyt lze někdy

těžko rozlišit. Těžiště rozšíření v kolinním a suprakolinním stupni, výše vzácně (max.: Mýto v Předšumaví, 750 m; obvyklá horní hranice výskytu mezi 500 a 600 m). – Mapy: ŠMARD A XM 1963: map. 186 (Morava).

T: patrně ve všech fyt. o. [chybějí doklady z fyt. o. 5. Terez. kotl. a 10. Praž. ploš.]. – M: 24. Hor. Pooří, 25. Krušn. podh. (Jáchymov; Měděnec – Klášterská Jeseň), 27. Tachov. bráz. (u Plané zavlečena), 28. Tep. vrchy (patrně u Lokte pův., Břetislav u Konstantinových Lázní, zavlečena), 29. Doup. vrchy (Jakubov; Stráž nad Ohří), 30. Jesen.-rak. ploš. (okolí Rakovníka), 32. Plz. pah. (Rokycany; kdysi snad zavlečena u Klatov), 32. Křivokl., 35. Podbrd., 37. Šum.-novohr. podh. (od Českých Budějovic po Mýto; Nové Hrady), 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 40. Jihočes. pah. (Hluboká nad Vltavou), 41. Stř. Povlt. (s. část; okolí Písku a Bechyně; od Kácova po Ledec vz.), 45. Verneř. stř., 48. Luž. kotl., 49. Frýdl. pah. (Frýdlant a Raspenava, zavlečena), 50. Luž. hory (Kamenický Šenov, původní), 51. Polom. hory (Vidím), 52. Ral.-bez. tab., 53. Podješ. (z. část), 55. Čes. ráj, 56. Podkrk. (okolí Nové Paky, Jilemnice a Trutnova), 59. Orl. podh. (Skuhrov), 60. Orl. opuky, 61. Dol. Poorl. (Blešno), 62. Litomyš. pán. (vz. v j. části), 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš. (Úvaly), 65. Kutnoh. pah. (okolí Kutné Hory a Čáslavi), 66. Homosáz. pah. (Jindice; okolí Havlíčkova Brodu a Přibyslavi), 67. Českomor. vrch. (okolí Jindřichova Hradce a Jihlavy; Budišov u Třebíče; okolí Tišnova), 68. Mor. podh. Vysoc., 69. Želez. hory, 71. Drah. vrch. (Drahany; při okraji fyt. o.), 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 75. Jes. podh. (j. část po Šternberk a Vítkov), 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp. (při okraji fyt. o.), 79. Zlín. vrchy, 80. Střed. Pobeč., 81. Host. vrchy, 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. (Tichá).

Celkové rozšíření: Evropa (kromě s. části), s. Afrika, Malá Asie, oblast Kavkazu, s. Írán; na j. Sibíři a v bývalé sovětské Střední Asii velmi blízké taxony. Druhotně v Severní Americe a na Novém Zélandu. – Mapy HULTÉN NE 1986 : 556.

18. *Potentilla norvegica* L. – mochna norská

Tab. 58/3

Potentilla norvegica LINNAEUS Sp. Pl. 499, 1753. – Syn.: *Potentilla monspeliensis* L. Sp. Pl. 499, 1753 incl. Exsikáty: Fl. Exs. Herb. Inst. Bot. Univ. Carol., no 40. – TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 429. – Extra fines: BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 1153a. – Fl. Exs. Bavar., no 178. – Fl. Neerl. Exs., no 813. – Herb. Fl. Ross., no 1468, 2158, 2159. – SCHULTZ Herb. Norm., no 253. – SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 4b.

Jednoleté nebo víceleté byliny. Oddenek chybí. Ze středu primární růžice listů vyrůstá koncová lodyha a obvykle z úžlabí jejich bazálních listů (v té době ± zaschlých) postranní lodyhy nebo postranní růžice listů. Lodyhy 4–30 (–70) cm vys., přímé nebo vystoupavé, odstále ± ztuha chlupaté, po celé délce s dobře vyvinutými, postupně se zmenšujícími listy a listeny. Listy 3četné, vz. s prostředním lístkem 2–3klaným až 2–3sečným, a tehdy list zdánlivě zpeřený, s 2 jařmy lístků; stř. lístek klínovitě eliptický nebo

klínovitě obvejčitý, (0,7 –) 1,0–5,0 (–11,0) cm dl., (0,5 –) 1,0–3,0 (–5,0) cm šir., s (3 –) 4–8 (–12) páry zubů, zuby široké, tupé nebo špičaté, jednoduché nebo dvojité, obvykle nepřilíš hluboké; lístky po obou stranách zelené, matné, chlupy tuhé, rovné, ± šikmo odstálé, delší a navíc i kratší, měkké, rovné nebo ± ohnuté chlupy (někdy chybějící); obojí chlupy středně nebo mírně husté; chlupy řapíků šikmo nebo vodorovně odstálé, tuhé, rovné, 1–2 mm (vz. až 3 mm) dl. a navíc i chlupy krátké, tenké ohnuté až zprohýbané. Květenství (5 –) 10–30 (–80)květé; listeny krátce řapíkaté nebo přisedlé, 3četné, nejvyšší jednoduché. Květy 0,7–1,1 cm v průměru, na nepřilíš dlouhých, po odkvětu vzpřímených stopkách (stopky proti listenům nebo po straně mezi 2 vstřícnými listeny); kalich odstále chlupatý, někdy s nepatrnými žlázkami; korunní lístky 3–4 (–5) mm dl., žluté, ± kratší než kalich; prašníky 0,2–0,4 mm dl.; čnělka 0,7–0,9 mm dl., celá ztlustlá, k bázi se rozšiřující. Nažky 0,8–1,0 mm dl., hnědé. VI–IX. Hkf. (Tf.)

2n = 70 (ČR: 67. Českomor. vrch.)

Variabilita: Druh velmi proměnlivý v celkovém vzhledu (závislém na typu stanoviště), ale velmi stálý v taxonomicky závažných znacích. Pozoruhodná je poměrně vzácná f. *pinguis* PETUNNIKOV (var. *degenerata* LEHM.), vyznačující se listy s prostředním lístkem 2–3sečným (je-li prostřední lístek současně dl. řapíkatý, vzniká 2jařmý zpeřený list). Tento znak se vyskytuje nejčastěji u statných jedinců na hnojených půdách, není však na ně omezen.

Ekologie a cenologie: Letněné rybníky a jejich okraje, břehy vodních toků, ruderalní plochy, vzácně jako plevel v polích. Nejčastěji ve společenstvech třídy *Isoëto-Nanojuncetea*; diagnostický druh svazu *Elatini-Eleocharition ovatae*. Často také ve společenstvech svazů *Sisymbrium officinalis*, *Agropyro-Rumicion crispi* a *Bidention tripartiti*.

Rozšíření v ČR: Dosti rovnoměrně roztroušena téměř v celém území (v z. Čechách a v horách velmi vzácně) na sekundárních stanovištích. Na přirozených stanovištích (okraje rybníků) dosti častá v rybníkatých krajích j. Čech, na Dokesku a na Českomoravské vrchovině. Těžiště rozšíření v kolinním a suprakolinním stupni, jako zavlečená ve všech stupních (max.: Krkonoše, Jinonoš, 1 300 m, přechodně; Rýchory, 900 m).

T: většina fyt. o. [chybějí údaje z fyt. o. 2. Stř. Pooří, 13. Rožď. pah., 19. B. Karp. stepní.]. – M: 26. Čes. les, 27. Tachov. bráz., 28. Tep. vrchy, 31. Plz. pah., 32. Křivokl., 34. Plán. hřeb., 35. Podbrd., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh., 38. Bud. pán., 39. Třeboň. pán., 41. Stř. Povlt., 42. Votic. pah., 47. Šluk. pah., 48. Luž. kotl., 49. Frýdl. pah., 51. Polom. hory, 52. Ral.-bez. pah., 53. Podješ., 56. Podkrk., 57.

Podzvič., 58. Sud. mezih., 59. Orl. podh., 60. Orl. opuky, 61. Dol. Pool., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Říčan. ploš., 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch., 68. Mor. podh. Vysoč., 69. Želez. hory, 72. Zábř.-unič. úv., 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 74. Slez. pah., 77. Středomor. Karp., 79. Zlín. vrchy, 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah. – O: 91. Žďár. vrchy, 92. Jiz. hory, 93. Krk.

Celkové rozšíření: Severozápadní Evropa (kromě Irska), Skandinávie a Finsko, stř. a v. Evropa, Francie, s. Itálie, Kavkaz, Sibiř, s. a z. Mandžusko, Japonsko, Kanada, USA, Grónsko; snad i v Jižní Americe. Podle některých autorů není ve stř. Evropě původní; tento názor nezastáváme. – Mapy: HULTÉN FA 1968: 614; HULTÉN CP 1971: 179; HULTÉN NE 1986: 555.

19. *Potentilla supina* L. – mochna nízká

Tab 60/4

Potentilla supina LINNAEUS Sp. Pl. 497, 1753. – Syn.: *Potentilla prostrata* HAENKE ex POHL Tent. Fl. Bohem. 2: 181, 1814 non ROTTB.

Jednoleté nebo několikaleté byliny. Oddenek chybí. Ze středu primární růžice listů (v době květu často už odumřelé) vyrůstá koncová lodyha a z paždí jejích dolních, ± zaschlých listů postranní lodyhy, někdy i postranní růžice listů. Lodyhy 5–40 (–60) cm vys., poléhavé, vystoupavé nebo přímé, po celé délce s dobře vyvinutými a postupně se zmenšujícími listy a listeny, odstále pýřité, někdy drobně žláznaté, vz. olýsalé; listy primárních růžic 3četné až zpeřené, 3jařmé; listy postranních růžic zpeřené, (2–) 3–5 (–7)jařmé; dol. lodyžní listy podobné přizemním, hor. listy a listeny obvykle 2–3jařmé, nejhořejší 3četné. Lístky 0,5–2,0 (–3,0) cm dl., (0,2–) 0,4–1,5 cm šir., šikmo ± klínovitě obvejčité, eliptické nebo ± podlouhlé, u nejvyšších 1–2 jařem sbíhavé, ostatní nesbíhavé, s 2–5 (–6) páry mělkých nebo hlubokých zubů, zuby tupé, řidčeji zaokrouhlené nebo špičaté; lístky na líci ± tmavě zelené, lysé nebo s rovnými měkkými chlupy, na rubu ± světle zelené, jen na žilkách přitiskle (někdy odstále) krátce chlupaté nebo na celé ploše s ± odstálými, měkkými, rovnými nebo ± ohnutými, středně hustými, krátkými chlupy; chlupy řapíků šikmo až vodorovně odstálé, tenké, rovné, 0,5–1,0 (–1,5) mm dl., navíc i krátké, ± mírně zprohýbané a téměř přisedlé žlásky. Květy 0,6–1,0 cm v průměru, umístěné jednotlivě proti listenu nebo z boku mezi dvěma listeny (celek tvoří pseudodichotomické květenství); kalich odstále chlupatý, s nepatrnými žlázkami; korunní lístky 2–3 mm dl., žluté, ± zděli kalicha; prašníky 0,2–0,3 mm šir., nitky krátké; čnělky 0,6–0,8 mm dl., na bázi ztlustlé a tam papilnaté. Nažky (0,6–) 0,7–0,8 (–0,9) dl. VI–IX. Tf. (Hkf.)

Ekologie a cenologie: Břehy rybníků,

zaplavované plochy, vlhké písčiny, návsi, rumišťe, okraje cest, zamokřená pole. Diagnostický druh svazů *Bidention tripartiti* a *Agropyro-Rumicion crispi*, častá také ve společenstvech třídy *Isoto-Nanojuncetea* a svazu *Polygonion avicularis*.

Celkové rozšíření: Evropa (kromě Španělska a ostrovů), Asie (kromě jihu), s. a j. Afrika, Severní Amerika (kromě severu). — Mapy: HULTÉN NE 1986: 555.

U nás ve dvou subspeciích, lišících se postavením kalicha po odkvětu a zejména skulpturou a barvou plodů.

1a Kališní lístky v době plodu dolů sehnuté; plody na břišní straně nevyklenuté nebo mírně vyklenuté, bělavé nebo hnědé, matné, hladké nebo s širokými žebry.

(a) subsp. *supina*

b Kališní lístky v době plodu vzpřímené; plody na břišní straně s nápadným velkým výrůstkem, rezavě hnědé, lesklé, s velmi úzkými lištami (b) subsp. *paradoxa*

a) subsp. *supina* — mochna nízká pravá

Syn.: *Potentilla supina* LINNAEUS var. *egibbosa* T. WOLF Biblioth. Bot. 71: 392, 1908.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1529. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 428. — Extra fines: Exs. DUFFOUR, no 6878. — Fl. Exs. Distr. Bacov., no 80. — Fl. Neerl. Exs., no 553. — Fl. Rom. Exs., no 2232c. — Fl. Siles. Exs., no 811. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 1.

Kališní lístky po odkvětu dolů sehnuté. Plody světle hnědé, matné, na břišní straně rovné nebo málo vyklenuté, celé hladké nebo s mělkými, širokými, oblými žebry.

$2n = 28$ (extra fines)

Rozšíření v ČR: V teplejších územích a v rybníčnatých oblastech častá. Dosti vzácně v z. Čechách. Chybí v horských územích a místy v chladných podhorských oblastech. Není doložena z některých oblastí jv. Moravy. Od planárního do suprakolinního stupně, řidčeji v submontánním stupni (max.: Žďárské vrchy, rybník Sykovec u Tří Studní, 720 m). — Mapy: SLAVÍK Zpr. Čs. Bot. Společ. 7: 94, 1972; SLAVÍK in Květena ČR 4: xx, 1995.

T: všechny fyt. o. (výskyt ve fyt. o. 19. B. Karp. step. je sporný). — M: zjištěna ve většině fyt. o.; [chybějí údaje z fyt. o. 22. Halštr. vrch., 23. Smrč., 25. Krušn. podh., 26. Čes. les. 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed., 46. Lab. písk., 58. Sud. mezih., 59. Orl. podh., 69. Želez. hory, 75. Jes. podh., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 82. Javorn., 84. Podbesk. pah.]. — O: 91. Žďár. vrchy.

Celkové rozšíření: Evropa, Malá Asie velmi vzácně

b) subsp. *paradoxa* (NUTT.) SOJÁK — mochna nízká podivná

Potentilla supina LINNAEUS subsp. *paradoxa* (NUTTAL) in TORREY et A. GRAY SOJÁK Folia Geobot. Phytotax. 4: 207, 1969. — Syn.: *Potentilla paradoxa* NUTT. in TORREY et A. GRAY Fl. North Amer. 1: 437, 1840. — *P. supina* L. var. *paradoxa* (NUTT. in TORREY et A. GRAY) T. WOLF Biblioth. Bot. 71: 393, 1908.

Kališní lístky po odkvětu vzpřímené. Plody rezavě hnědé, lesklé, na břišní straně silně vyklenuté (se světlým výrůstkem), s velmi úzkými, ostrými, nízkými, bílými lištami.

$2n = 28$ (extra fines)

Rozšíření v ČR: Zatím známá jen ze dvou lokalit (j. Morava, v. Čechy).

T: 18. Jihomor. úv. (okolí Lednice). — M: 61. Dol. Poorl. (Novoveský rybník).

Celkové rozšíření: Asie, Severní Amerika. V Evropě kromě oblasti Uralu na třech izolovaných lokalitách v ČR a jz. od Oděsy na Ukrajině.

Poznámka: Na překladiště zboží by mohl být zavlečen asijský poddruh subsp. *costata* SOJÁK. Má hnědé, matné plody s velkým břišním výčnělkem a vysokými, širšími, hnědými žebry ($2n = 42$). Zatím nalezen jako zavlečený v evropském Rusku (na západ po Petrohrad).

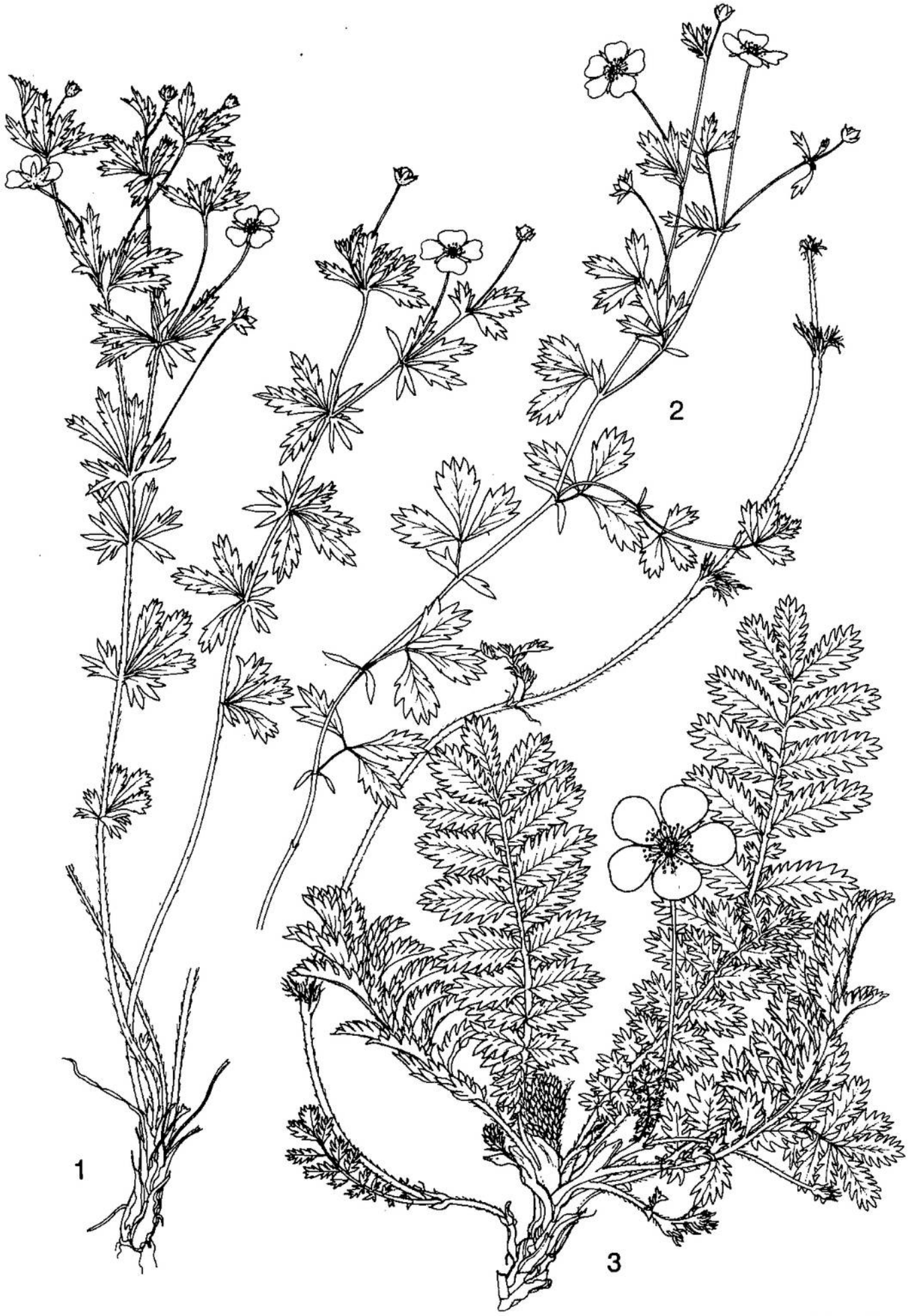
20. *Potentilla erecta* (L.) RÄUSCHEL — mochna nátržník Tab. 65/1

Potentilla erecta (LINNAEUS) RÄUSCHEL Nomencl. Bot., ed. 3, 152, 1797. — Syn.: *Tormentilla erecta* L. Sp. Pl. 500, 1753. — *Potentilla silvestris* NECKER Del. Gall.-Belg. 1: 222, 1768. — *P. tormentilla* NECKER Hist. Coment. Acad. Sci. Theod.-Palat. 2: 491, 1770. — *Tormentilla alpina* OPVZ Böheims Phän. Crypt. Gew. 64, 1823. — *Potentilla strictissima* ZIMMETER Gatt. Potent. 5, 1884. — *P. dacica* (BORBAS) ZIMMETER l. c.

Exsikáty: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1343. — Fl. Exs. Herb. Inst. Bot. Univ. Carol., no 39. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 446. — Extra fines: Fl. Exs. Austro-Hung., no 2836. — Fl. Siles. Exs., no 57. — Herb. Fl. Reipubl. Sov. Ucr., no 70. — Pl. Bulg. Exs., no 559. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 12.

Vytrvalé byliny. Oddenek podzemní, ztlustlý, polodřevnatý, kyjovitý, později válcovitý nebo nepravidelně bramborovitý, bez zbytků palistů. Lodyhy postranní, (5–)10–30(–60) cm vys., přímé, vystoupavé nebo poléhavé, dobře olistěné. Přitiskle nebo poodstále chlupaté. Přízemní listy (v době květu často odumřelé) 3četné (někdy s vtroušenými 5četnými; introgrese ?); lístky s 3–4 páry zubů; chlupy řapíků přitisklé, rovné, krátké (0,3–0,8 mm). Lodyžní listy 3četné (někdy vzhledem k velkým palistům zdánlivě 5četné), ± přisedlé, u atypických forem s 2(–5) mm dl. řapíkem; prostřední lístek ± klínovitě

Tab.65:1 *Potentilla erecta*—2 *P. anglica*—3 *P. anserina*.

podlouhlý, řidčeji kosníkovitě eliptický, ca (0,8–) 1,5–3,0 (–4,0) cm dl., (0,3–) 0,6–1,0 (–1,5) cm šir., s 2–7 páry zubů, zuby ostré, někdy až zaokrouhlené, zářezy asi do 1/3–2/3 čepele sahající; lístky po obou stranách zelené, chlupy na žilkách a okrajích krátké, rovné, přitisklé; palisty 2–3zubé nebo dlanitě dřipené. Květenství nápadně volné (s květy buď proti listenům nebo v paždí 2 větví). Květy 4četné, 0,7–1,1 (–1,5) cm v průměru; kalich krátce přitiskle chlupatý; korunní lístky (3–)4–5(–6) mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,3–0,7 mm dl.; čnělky 1,4–2,0 mm dl., tenké, po celé délce stejně široké nebo na bázi nepatrně rozšířené. Nažky (1,3–)1,5–2,2 mm dl., tmavě olivově hnědé, po 4–15(–20) v souplodí. (V–)VI–VII(–X). Hkf.

2n = 28 (ČR: 93. Krk.)

Variabilita: Velmi proměnlivý druh. Většina odchylek má malou taxonomickou hodnotu. Často dochází k introgresi znaků *Potentilla anglica* do populací druhu *P. erecta* (projevem jsou patrně jednotlivé 5četné listy přizemních růžic, ojediněle 5četné květy a především krátce řapíkaté lodyžní listy). Typické rostliny *P. erecta* mají lodyžní listy přisedlé nebo krátce (0,5–1,0 mm) řapíkaté. Sporné exempláře s 2(–3) mm dl. řapíky (a s nejdolejším listem někdy až 5–10 mm řapíkatým) by mohly být výsledkem introgrese, ale běžně se vyskytují v populacích *P. erecta* v oblastech značně vzdálených od výskytu *P. anglica*; jsou patrně součástí variability *P. erecta*.

Rostliny z vyšších poloh Sudet mají tlustší, přímé lodyhy, hustě olistěné většmi listy, někdy i větší květy; byly pokládány za zvláštní poddruh, subsp. *strictissima* (ZIMMETER) A. RICHARD. Jednotlivé znaky tohoto taxonu však nejsou spolu korelačně spjaty, taxon nemá žádnou ekologickou nebo geografickou vazbu a exempláře morfologicky shodné s horskými se objevují náhodně, a to i v nížinách. Hodnotu subspecie lze stěží obhájit. Rostliny s 1–4 mm dl. řapíky lodyžních listů se označují jako var. *dacica* (BORBÁS ex ZIMMETER), mají-li lodyhy vysoké vystoupavé, nebo jako var. *sciaphila* (T. WOLF), jsou-li lodyhy ± poléhavé, do 10 cm dl. Exempláře s tlustými, vysokými, vzpřímenými lodyhami a velkými listy lze označovat jako var. *strictissima* (ZIMMETER).

Ekologie a cenologie: Suché i vlhké louky, vřesoviště, rašeliniště, světlé lesy (zvláště březové) a travnaté okraje lesních cest, horské hole. Druh se širokou ekologickou amplitudou, především ve společenstvech tříd *Nardo-Callunetea*, *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*, *Vaccinio-Piceetea*, popř. *Molinio-Arrhenatheretea*. Diagnostický druh svazů *Molinion*, *Violion caninae* a *Geniston*.

Rozšíření v ČR: Téměř na celém území od planárního do subalpínského stupně (min.: v Polabí, ca 180 m; max.: Krkonoše, Obří důl, 1 450 m). – Mapy: SLAVÍK in Květena ČR 4: xx, 1995.

T: asi všechny fyt. o. [chybějí údaje z fyt. o. I. Doup. pah., 2. Stř. Poohří]. – M: asi všechny fyt. o. [chybějí údaje

z fyt. o. 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed.]. – O: všechny fyt. o.

Celkové rozšíření: Téměř celá Evropa (chybí v s. a místy v j. části), Malá Asie, Kavkaz a Zakavkazsko, j. Sibiř (po horní Ob), sz. Afrika; zavlečena na v. pobřeží Kanady. – Mapy: HULTÉN AA 1958: 134; MEUSEL et al. 1965: 217; HULTÉN NE 1986: 560.

21. *Potentilla anglica* LAICHARDING – mochna anglická Tab. 65/2

Potentilla anglica LAICHARDING Veg. Eur. 1: 475, 1790. – Syn.: *Tormentilla reptans* L. Sp. Pl. 500, 1753. – *Potentilla procumbens* SIBTH. Fl. Oxon. 162, 1794. – *P. nemoralis* NESTLER Monogr. Potent. 65, 1816.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 445. – Extra fines: Herb. Fl. Ross., no 1065, 2163. – MAGNIER Fl. Select. Exs., no 2456. – SCHULTZ Herb. Norm., no 252. – SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 16, 18, 18a, b.

Vytrvalé byliny. Oddenek kyjovitý nebo válcovitý (u rostlin z adventivních růžic dosti tenký), hladký, bez zbytků palistů. Lodyhy postranní, 10–30(–60) cm vys., vystoupavé, poléhavé nebo vz. přímé, dobře olistěné, ± přitiskle chlupaté. Přizemní listy 3četné a 5četné (často obojí, někdy všechny téhož typu); lístky krátce řapíkaté, klínovitě obvejčité, na spodině celokrajné, vpřední uťaté nebo zaokrouhlené, (3–) 4–6 páry krátkých, tupých; široce vejčitých zubů; chlupy řapíků přitisklé nebo šikmo poodstálé, rovné, 0,4–1,2 mm dl.; dol. lodyžní listy 5četné nebo 3četné, s 1–2 (–5) cm dl. řapíky, ostatní listy 3četné s (0,3–) 0,5–1,5 (–2,5) cm dl. řapíky; prostřední lístek obvejčitý nebo elipticky kosníkovitý, ca 1–3 (–4) cm dl., 0,6–1,7 cm šir., s 3–5 páry špičatých zubů; lístky po obou stranách zelené, jejich chlupy jak na žilnatině, tak na plochách rovné a přitisklé, palisty celokrajné nebo 2–3 (–5)zubé. Na podzim na některých uzlinách (zvl. v květenství) adventivní kořeny a 3četné listy nebo růžice 3–5četných listů. Květy obvykle 4četné i 5četné na téže rostlině (5četné zpravidla převládají), (1,2–) 1,5–1,8 cm v průměru, v úžlabí listenů jednotlivé nebo v koncovém květenství; kalich přitiskle chlupatý; kališní lístky vejčité kopinaté; korunní lístky (5–) 6–7 (–8) mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 0,6–1,0 (–1,1) mm dl.; čnělky 1,2–1,5 mm dl., po celé délce stejně široké. Nažky 1,5–1,7 mm dl., tmavě hnědé, po (10–) 15–35 v souplodí. (V–)VII–VIII(–IX). Hkf.

2n = 56 (extra fines)

Poznámka: Hybridní druh, vzniklý z kombinace *Potentilla erecta* × *P. reptans* (od primárních hybridů se liší jen fertilitou). Většina forem je intermediárních mezi rodiči nebo bližších druhu *P. erecta*. *Potentilla anglica* se snadno kříží s rodičovskými druhy; zpětné hybridy s *P. reptans* lze bez

nesnázi identifikovat, ale do druhu *P. erecta* přechází *P. anglica* téměř plynule. Spolehlivým diferencním znakem *P. anglica* vůči *P. erecta* je výskyt 5četného dol. lodyžního listu nebo dlouhých řapíků dol. lodyžních listů, popř. podzemní růžice v paždí lodyžních listů nebo výskyt velkých korunních lístků. Typické formy druhu *P. anglica* mají jen 1–2 lodyžní listy 5četné, ostatní 3četné nebo všechny listy 3četné. Pokud jsou i stř. (nebo hor.) listy 5četné, pozor na možnost záměn se sterilními hybridy *P. anglica* × *P. reptans* a *P. erecta* × *P. reptans*!

Variabilita: Druh — vzhledem ke svému hybridnímu původu — značně proměnlivý. Odchytky jsou taxonomicky bezvýznamné, jejich vyjmenování není účelné.

Ekologie a cenologie: Vlhké louky, rašeliníště, břehy rybníků, lesní louky, okraje lesních cest, lesní světliny a lemy vlhkých lesů. Především ve společenstvech třídy *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*, někdy ve fytoocenózách třídy *Molinio-Arrhenatheretea*, ve vyšších polohách i třídy *Oxycocco-Sphagnetetea*. Na okrajích lesních cest také ve společenstvech třídy *Plantaginetea majoris*.

Rozšíření v ČR: V mezofytiku místy častá, zejména v oblastech s hojnějšími rašelinami, rybníky a vlhkými loukami (Podrudohoří, Dokesko, Kladensko, Rakovnicko, v. Čechy), jinde roztroušeně; v oreofytiku roztroušeně, lokálně hojně; v Českém termofytiku roztroušeně (hlavně v Polabí), v Panonském termofytiku velmi vzácně. Rozšíření je dosti mezerovitě. Překvapivá je absence v některých oblastech j. a jz. Čech s dostatkem vhodných stanovišť. (Zdá se, že chybí jižně od linie Cheb — Karlovy Vary — Plzeňsko — Brdy — Tábor — Třeboň). Těžiště rozšíření od kolinného do submontánního stupně, v montánních polohách roztroušeně (lokálně hojně), v planárním stupni vzácně (max.: Králický Sněžník, 1 200 m; Orlické hory, Deštná, 950 m).

T: [chybějí údaje z fyt. o. 5. Terez. kotl., 8. Čes. kras, 9. Dol. Povlt., 16. Znoj.-brn. pah., 17. Mikul. pah., 18. Jihomor. úv., 19. B. Karp. step.], vzácně roste ve fyt. o. 4. Lounlab. střed. (z. část), 7. Středočes. tab. (Dolany), 10. Praž. ploš. (Praha-Běchovice), 20. Jihomor. pah. (Kurdějov u Hustopeč), 21. Haná (okolí Olomouce), v ostatních fyt. o. častější. — M: dosti častá, ale [doklady chybějí z fyt. o. 26. Čes. les (1 starý neověřený lit. údaj), 27. Tachov. bráz., 33. Branž. hv., 34. Plán. hřeb., 36. Horaž. pah., 37. Šum.-novohr. podh. (1 starý neověřený lit. údaj), 38. Bud. pán., 43. Votic. vrch., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 55. Čes. ráj, 57. Podzvič., 60. Orl. opuky, 65. Kutnoh. pah., 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras, 71. Drah. vrch., 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 81. Host. vrchy.]. — O: [chybějí údaje z fyt. o. 86. Slavk. les, 88. Šumava, 89. Novohr. hory, 90. Jihl. vrchy, 94. Tepl.-ad. sk., 98. Níz. Jes.].

Celkové rozšíření: V západní a stř. Evropě (chybí ve stř. a j. Španělsku a na některých ostrovech), od Dánska po jz. Finsko, Pobaltské republiky, jv. Evropa (po horní Dněpr); zavlečena na ostrovy v Atlantiku a v. pobřeží Kanady (New Foundland). — Mapy: HULTÉN AA 1958: 155; MEUSEL et al. 1965: 218; HULTÉN NE 1965: 561.

22. *Potentilla reptans* L. — mochna plazivá

Tab. 66/1

Potentilla reptans LINNAEUS Sp. Pl. 499, 1753.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 444. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 1211, ser. n., no 74, 75, 76, 77. — Fl. Neerl. Exs., no 499. — Fl. Polon. Exs., no 558, 559. — Fl. Rom. Exs., no 3341, 3342. — Fl. Siles. Exs., no 57, 82. — Herb. Fl. Ross., no 765. — HOFMANN Pl. Crit. Saxon., no 159.

Kořen masitě ztlustlý; oddenek ± krátký, pokrytý zbytky palistů. Primární růžice listů dobře vyvinutá, vytrvávající. Lodyhy postranní, poléhavé nebo plazivé, až 1 m dl., (velmi vz. vystoupavé až přímé, 10–30 cm vys.), nevětvené (vz. chudě větvené), jejich články dlouhé, přitiskle nebo poodstále chlupaté nebo olysalé, na některých uzlinách kořenující, každý článek s 1–2 dobře vyvinutými (nebo redukovanými) listy nebo růžicí listů (± stejné velikosti a tvaru jako listy primární růžice). Listy růžic znoženě 5(–7)četné; prostřední lístek z klínovité báze eliptický nebo klínovitě obvejčitý, (0,5–) 1,0–5,0 (–9,0) cm dl., (0,4–) 0,8–2,0 (–3,0) cm šir., s (4–) 7–10 páry zubů, zuby krátké, široké, sblížené, tupé nebo na vrcholu zúžené a špičaté; lístky po obou stranách zelené, jejich chlupy přitisklé, rovné, nepřilíš dlouhé; chlupy řapíků přitisklé nebo šikmo vzhůru poodstálé, 0,5–1,0 mm dl. Květy jednotlivé, na 2–15 cm dl., přitiskle nebo poodstále chlupatých stopkách, proti listu nebo z úžlabí jednoho z páru vstřícných listů poléhavé lodyhy vyrůstající, vždy 5četné, velké, 1,8–2,5(–3,0) cm v průměru; kalich roztr. chlupatý; korunní lístky (7–)10–12 mm dl., žluté, delší než kalich; prašníky 1,0–1,5 mm dl.; čnělky 0,9–1,0 mm dl., po celé délce stejně široké. Nažky 1,0–1,3 mm dl., sytě rezavě hnědé, po 60–120 v souplodí. VI–VIII. Hkf.

2n = 28 (ČR: 8. Čes. kras, 9. Dol. Povlt., 11. Stř. Pol.), 42 (extra fines)

Variabilita: Znaky druhu jsou stálé, žádné závažnější odchytky u nás nebyly zjištěny. Jsou-li některé lodyžní listy 3četné, s malým počtem ostrých zubů, a květy ± sterilní, jde o hybrida *Potentilla anglica* × *reptans*.

Ekologie a cenologie: Louky, meze, stráně, břehy potoků, příkopy, podél cest, ruderalní plochy, okraje polí a lesů, travnaté lesní světliny. Optimum ve společenstvech třídy *Molinio-Arrhenatheretea*, řídkěji ve společenstvech řádu *Brometalia*. Na antropicky ovlivněných stanovištích obvykle ve společenstvech svazu *Agropyro-Rumicion crispi* (diagnostický druh asociací *Potentilletum reptantis* ELIÁŠ 1974 em. 1978 a *Prunello-Potentilletum reptantis* ELIÁŠ 1978) a svazu *Aego-*

podion podagrariae (např. asociace *Aegopodio-Menthetum longifoliae* HILBIG 1972); též v ruderalizovaných porostech svazu *Arrhenatherion*.

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku častá až hojná téměř v celém území; v lesnatých územích v z. Čechách jen roztroušeně. V oreofytiku vzácně jen v nižších polohách. Těžiště rozšíření od planárního do suprakolinného stupně, v submontánním většinou roztroušeně (max.: Žďárské vrchy, Hudecká skála u obce Sklené, ca 750 m).

T: ve všech fyt. o. — M: [chybějí údaje z fyt. o. 22. Halštr. vrch., 23. Smrč., 25. Krušn. podh., 26. Čes. les, 44. Mileš. střed., 46. Lab. písk., 50. Luž. hory, 54. Ješ. hřb.]. — O: 91. Žďár. vrchy, 99. Mor.-slez. Besk.

Celkové rozšíření: Celá Evropa (kromě krajního severu), Malá Asie, Přední východ, bývalá sovětská Střední Asie, s. Kazachstán a j. Sibiř, Kašmír, z. Himálaj, s. Afrika; sekundárně ve v. části Severní Ameriky, v Jižní Americe a na Novém Zélandu. — Mapy: HULTÉN NE 1986: 561.

23. *Potentilla anserina* L. — mochna husí

Tab. 65/3

Potentilla anserina LINNAEUS Sp. Pl. 495, 1753. — Syn.: *Argentina vulgaris* LAM. Fl. Franç. 3: 119, 1778, nom. illeg. — *Argentina anserina* (L.) RYDB. Monogr. North Amer. Potent. 159, 1898.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 427. — Extra fines: BILLOT Fl. Gall. Germ. Exs., no 2666. — BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 967. — CALLIER Fl. Siles. Exs. 1889, no 28. — Exs. Torun., no 338. — Herb. Fl. Ross., no 665. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 33a.

Vytrvalé byliny se ztlustlým, nahoře sporými zbytky palistů pokrytým oddenkem, s dobře vyvinutou primární růžicí listů. Lodyhy postranní, poléhavé nebo plazivé, na uzlinách kořenující, tvořící dlouhé (až přes 80 cm), odstále nebo přitiskle chlupaté nebo olysalé výběžky. Obvykle v úžlabí 1. nebo 2. listu výběžku jednotlivý květ; každý článek lodyhy s pochvovitým párem redukovaných listů (pochva s četnými čárkovitými úkrojky), z nich buď jednotlivý květ (někdy nevyvinutý), nebo květ s 1 listem nebo růžicí zpeřených listů; listy ke konci lodyh ± zvolna se zmenšující. Listy primárních růžic přetřhaně zpeřené, s (4–) 6–10 (–12) jařmy velkých lístků (mezi nimi ležící malé lístky celokrajné nebo 3–5zubé); koncový lístek podlouhle eliptický s klínovitou bází nebo obvejčitě klínovitý, (0,5–) 1,0–3,0 (–5,0) cm dl., (0,4–) 0,6–1,5 (–2,0) cm šir., s 6–10(–12) páry zubů; postranní lístky hor. 1–3 jařem ± šir. sbíhavé, ostatní nesbíhavé; lístky na líci zelené a matné nebo šedobíle stříbřité, přitiskle chlupaté až

plstnaté, vz. lysé, na rubu šedobíle (někdy zeleňavé nebo bělavé), lesklé nebo matné, chlupy na žilnatině i na plochách přitisklé, rovné, ± dlouhé a navíc i velice jemné, ± kadeřavé (tvořící řídkou nebo hustou plst), někdy chybějící; řapíky krátké, jejich chlupy (0,5–) 1,5–3,0 mm dl., rovné, přitisklé nebo podstálé. Květy úžlabní, jednotlivé, (1,5–) 2,0–2,5 (–3,0) cm v průměru, jejich stopky (1–) 5–15 (–20) cm dl., šikmo podstále chlupaté; kalich přitiskle chlupatý; korunní lístky (6–) 8–10 (–12) mm dl., žluté, mnohem delší než kalich; prašníky 0,7–1,0 mm dl.; čnělka postranní (výjimka mezi našimi druhy rodu), 1,5–2,1 mm dl., po celé délce stejně široká nebo k vrcholu postupně se rozšiřující. Nažky 2(–3) mm dl., tmavě rezavě hnědé. VI–VIII. Hkf.

2n = 28 (ČR: 11. Stř. Pol.), 35, 42 (extra fines)

Variabilita: U nás ve dvou velmi nápadných odchylkách: var. *anserina* s listy na líci ± zelenými a var. *sericea* HAYNE (var. *concolor* HAYNE) s listy na líci stříbřitými, přitiskle leskle plstnatými. Odchytky jsou spojeny přechody. Někdy se zdá, že odrůdy mají vyšší taxonomickou hodnotu, stálost odění populací může být často důsledkem vegetativního rozmnožování.

Ekologie a cenologie: Louky, zvláště zaplavované a subhalofilní, pastviny, návsi („husí plácky“), lemy komunikací, ruderalní plochy. Především na výživných nebo zasolených půdách. Optimum ve společenstvech třídy *Plantaginetea majoris*, zejména svazu *Agropyro-Rumicion crispi* (diagnostický druh svazu; dominuje v asociaci *Potentilletum anserinae* FÉLFDY 1942), řidčeji svazu *Polygonion avicularis* (např. subasociace *Lolio-Plantaginetea majoris* BEGER 1930 *potentilletosum anserinae* KRIPPELOVÁ 1972), ale i ve společenstvech svazu *Molinio-Arrhenatherion*, řidčeji třídy *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*, popř. ve společenstvech svazu *Aegopodion podagrariae* (indikační druh např. asociace *Aegopodio-Menthetum longifoliae* HILBIG 1972).

Rozšíření v ČR: V termofytiku a mezofytiku na většině území hojná, v z. Čechách roztroušeně. Do oreofytika přesahuje jen zřídka. Od planárního do submontánního stupně, v montánním stupni výjimečně (max.: Šumava, Zhůří, 910 m).

T: všechny fyt. o. — M: [chybějí údaje z fyt. o. 22. Halštr. vrch., 23. Smrč., 44. Mileš. střed., 50. Luž. hory, 51. Polom. hory]. — O: 88. Šum. (Zhůří u Sušice), 91. Žďár. vrchy, 93. Krk. (Horní Albeřice; Rýchory).

Celkové rozšíření: Celá Evropa (kromě krajního jihu a Špicberků), sv. Středozemí, Kavkaz a Zakavkazsko, z. a s.

Tab. 66: 1 *Potentilla reptans*. — 2 *Duchesnea indica*, 2a — květ zesponu, 2b — část plodné rostliny.

Írán, Afghánistán, bývalá sovětská Střední Asie, Karakoram, Himálaj, s. a jz. Čína, sovětský Dálný východ; j. Grónsko, Kanada (kromě sv. části), USA, Chile. Na Novém Zélandu a v j. Austrálii v odchylných formách. V Severní Americe, na s. pobřeží Eurasie a v pacifické oblasti bývalého SSSR příbuzné druhy, často pokládáné za subspecie druhu *Potentilla anserina*. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 218; ROUSI Ann. Bot. Fenn. 2: 1965; HULTÉN FA 1968: 621; HULTÉN CP 1971: 150; HULTÉN NE 1986: 549.

Kříženci

Kříženci mochen jsou častí, ale kříží se jen omezený počet druhů. Hybridů bývají v první generaci téměř sterilní, ale ze vzácně se vytvořivších nažek vyrůstají už částečně plodné rostliny. Stabilizací hybridů mohou vznikat hybridní druhy.

1 × 2. *Potentilla alba* × *sterilis* = *Potentilla* × *hybrida* WALLR. Sched. Crit. 1: 247, 1822.

Syn.: *Potentilla* × *fraterna* WALLR. Linnaea 14: 578, 1840. — *P.* × *fragariastr-alba* SCHIEDE Linnaea 14: 76, 1840. — *P.* × *albo-sterilis* GARCKE Fl. Nord-Mittel-Deutschl., ed. 4, 111, 1858. — *P.* × *gremlichii* GAND. ex ZIMMETER EUR. Art. Gatt. Potent. 29, 1884. — *P.* × *reineckeii* SAGORSKI Deutsche Bot. Monatsschr. 9: 51, 1891.

Velmi pozoruhodný, snadno poznatelný hybrid. Od *P. alba* se liší lícem lístků alespoň roztroušeně chlupatým, krátkými nitkami tyčinek a menšími korunami, od *P. sterilis* přimísenými (nebo převládajícími) 4–5četnými listy, většími prašníky, lístky často užšími a delšími, někdy i šikmo odstálými tužšími chlupy na řapíčkách. Hybrid je sterilní nebo s ojedinělými, dobře vyvinutými plody. U nás zjištěn ve dvou notomorfách (bližší tomu i onomu rodiči) na nalezišti *P. sterilis* u Slatinic nedaleko Olomouce.

4 × 8. *Potentilla crantzii* subsp. *serpentina* × *tabernaemontani*

Na účast *P. crantzii* ukazují žluté, ± přisedlé žlásky na lístcích a širší ouška palistů, vliv *P. tabernaemontani* dokazují víceřadé (střebovitě) zbytky palistů na oddenku. Jen na hadcích u Dolních Kralovic (spolu s rodiči).

6 × 7. *Potentilla arenaria* × *filiformis* = *Potentilla* × *ginsiensis* WAISB. Köszeg. Vid. 64, 1891.

Za křížence této kombinace bývají pokládány — většinou oprávněně — rostliny s hvězdovitými, na rubu lístků hustými chlupy, ale v porovnání s typickými rostlinami *P. arenaria* o něco řídkšími (méně stěsnanými). Roztroušeně téměř v celém území výskytu druhu *P. arenaria*.

6 × 8. *Potentilla arenaria* × *tabernaemontani* = *Potentilla* × *subarenaria* BORBÁS Akad. Értes. 9, 1882.

Syn.: *Potentilla verna* L. var. *stellipila* UECHTR. ex ČELAK. S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag 1889(2): 459, 1889. — *P.* × *prechtelsbaueri* POEVERLEIN Denkschr. Bayer. Bot. Ges. Regensburg, ser. n., 7: 236, 1898.

Lístky šir. klínovitě obvejčité, s 2–5 páry nehlubokých zubů, chlupy na rubu tuhé, tlusté, ± krátké, některé z nich (nebo všechny) na bázi s ojedinělými nebo početnými krátkými štětinkami. Hybrid dosti častý v území výskytu druhu *P. arenaria*. Je velmi obtížně odlišitelný od křížence *P. arenaria* × *heptaphylla*, který má poněkud tenčí chlupy na rubu lístků a jehož formy většina autorů mylně pokládala za křížence *P. arenaria* × *tabernaemontani*.

6 × 9 × 8. *Potentilla arenaria* × *heptaphylla* × *tabernaemontani* = *Potentilla* × *adulterina* DOMIN Preslia 13–15: 126, 1935.

Nepochybně často vzniká ve stř. Čechách a na j. a stř. Moravě. Na základě morfologických znaků je však neidentifikovatelná, neboť znaky všech tří druhů se nemohou na žádné rostlině průkazně projevit. To je dáno okolností, že *P. tabernaemontani* nemá ani jediný znak vlastní a kombinuje jen znaky zbývajících dvou druhů.

6 × 9. *Potentilla arenaria* × *heptaphylla*

Z hybridních rostlin této kombinace vznikl hybridogenní druh *P. filiformis*.

6 × 10. *Potentilla arenaria* × *patula* = *Potentilla* × *budaiana* JÁV. Bot. Közlem. 20: 85, 1922.

Syn.: *Potentilla claudiopolitana* PRODAN Fl. Det. Descr. România, ed. 2, 2: 475, 1939.

Rostlina snadno poznatelná od obou rodičů, ale obtížně rozlišitelná od křížence *P. arenaria* × *heptaphylla*. Má řídce hvězdovitě chlupaté listy a kališní lístky široké, jen spoře oděné malými ± hvězdovitými trichomy. U nás byla nalezena v jediném exempláři u Klobouk (ŠEBESTA 1878, PRC).

6 × 14. *Potentilla arenaria* × *argentea*

Od hybrida této kombinace je odvozen hybridogenní druh *Potentilla collina*.

7 × 8. *Potentilla filiformis* × *tabernaemontani* = *Potentilla* × *boetzkessii* J. MURR Uebers. Farn-Blütenpfl. Vorarlb. 155, 1923.

Syn.: *Potentilla* × *fleischeri* DOMIN et PODPĚRA in DOMIN Preslia 13–15: 126, 1935.

Hybrid velmi obtížně rozpoznatelný od křížence *P. heptaphylla* × *filiformis*; mívá o něco tlustší, tužší chlupy na rubu lístků. Patří sem mj. rostliny z j. Čech, které se od druhu *P. filiformis*

liší tím, že na rubu lístků jsou chlupy mající na své bázi ojedinělé štětinky velmi řídké.

7 × 9. *Potentilla filiformis* × *heptaphylla* = *Potentilla* × *castrifferei* BORBÁS et WAISB. Vásm. Fl., ed. 2, 506, 1897.

Syn.: *Potentilla* × *permixta* WAISB. Oesterr. Bot. Z. 47: 8, 1897 non SCHUR. — *P.* × *stiriaca* HAYEK Mitt. Naturwiss. Ver. Steiermark 41: 174, 1904.

Tvarem lístků i oděním podobný druhu *P. filiformis*, ale chlupy na rubu lístků mající na bázi ojedinělé štětinky jsou vzácné. V oblastech výskytu druhu *P. heptaphylla* patrně častý, ale velmi obtížně prokazatelný hybrid.

8 × 9. *Potentilla tabernaemontanii* × *heptaphylla* = *Potentilla* × *aurulenta* GREMLI Exkurs.-Fl. Schweiz 12, 1867.

Syn.: *Potentilla prostrata* GREMLI l. c. non ROTTB. — *P. explanata* ZIMMETER Gatt. Potent. 20, 1884. — *P. intricata* GREMLI ex ZIMMETER l. c., nom. illeg.

Rostlina tvoří výběžky, má lístky na rubu hustě, jemně, dlouze, odstále chlupaté a odění řapíků ± rovnovážné. V celé oblasti výskytu *P. heptaphylla* dosti častý kříženec (místy i mimo lokální areál druhu *P. heptaphylla*). Hybrid je morfologicky jasně ohraničen od *P. heptaphylla*, ale do *P. tabernaemontani* přechází plynule, takže vymezení nekříženého druhu *P. tabernaemontani* je velice subjektivní, někdy i nemožné (viz poznámku u *P. tabernaemontani*).

8 × 13. *Potentilla tabernaemontani* × *lindackeri* = *Potentilla* × *bayeri* DOMIN Feddes Repert. 5: 65, 1908.

Typový exemplář má odění rubu lístků a čnělky shodné s typickými rostlinami *P. tabernaemontani*, je proto jeho hybridní původ zcela nepravděpodobný (i když oddenek jedné rostliny tohoto dokladu je nápadně tlustý).

8 × 14. *Potentilla tabernaemontani* × *argentea*

Viz 13. *Potentilla lindackeri*.

9 × 10. *Potentilla heptaphylla* × *patula* = *Potentilla* × *matraensis* BORBÁS Leimbach. Bot. Monatsschr. 7, 1901

Výskyt na našem území není prokázán. Byla uváděna z j. a stf. Moravy, ale všechny takto označené sběry byly mylně určeny.

14 × 15. *Potentilla argentea* × *inclinata* = *Potentilla* × *semiargentea* BORBÁS Akad. Értes. 9, 1882 et Oesterr. Bot. Z. 32: 170, 1882.

Syn.: *Potentilla* × *kernerii* BORBÁS Oesterr. Bot. Z. 18: 391, 1868 p. p. (excl. typo). — *P.* × *pseudo-argentea* BLOCKI ex ZIMMETER Gatt. Potent. 23, 1889.

Za tohoto křížence bývají pokládány — obvykle oprávněně — rostliny, které se šedobíle plstnatým oděním rubu lístků blíží druhu *P. argentea*, ale toto odění je poněkud šedší a řídkší (zřetelné především v terénu), lístky mají více zubů, korunní lístky jsou poněkud větší. V území roztroušeně, zejména v nižších polohách.

14 × 17. *Potentilla argentea* × *recta*

Z této kombinace vznikl hybridogenní druh *P. inclinata*.

14 × ?. *Potentilla argentea* × *P. sp.* = *Potentilla hedrichii* DOMIN S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. Prag 1904(14/5): 1904.

Pozoruhodný hybrid dodnes se udržující na sekundárním stanovišti při železniční trati u Piko vic (u Davle). Na přirozených stanovištích takové rostliny nebyly nalezeny. Jedním z rodičů je *P. argentea*, druhého nelze s jistotou stanovit. Rostlina netvoří ani náznaky výběžků, má vysoké lodyhy, velmi volně (až rozkladitě) bohatě větvené, a malé korunní lístky. Lísty poněkud připomínají *P. lindackeri*. K spolehlivému zjištění původu *P. hedrichii* by bylo zapotřebí experimentálního křížení teoreticky možných rodičovských druhů.

15 × 17. *Potentilla inclinata* × *recta* = *Potentilla* × *herbichii* BLOCKI Oesterr. Bot. Z. 35: 291, 1885.

Syn.: *Potentilla* × *buschakii* BLOCKI ex ZIMMETER Gatt. Potent. 16, 1889. — *P.* × *sapiehae* BLOCKI ex ZIMMETER l. c., p. 17. — *P.* × *skofitzii* BLOCKI ex ZIMMETER l. c., p. 17. — *P. waisbeckeri* SIEGFRIED ex OBORNY Jber. Deutsch. Obe rezlsch. Leipnik 10, 1900.

Hybrid obvykle podobný a snadno zaměnitelný s druhem *P. recta*. Na rubu lístků má mezi žilkami ± ohnuté (ne rovné) chlupy, často jsou měkčí nebo i delší než u *P. recta*. Hybrid je dosti častý v teplejších oblastech ČR a není vázán na výskyt druhu *P. recta*.

20 × 21. *Potentilla erecta* × *anglica* = *Potentilla* × *suberecta* ZIMMETER Gatt. Potent. 5, 1884.

Syn.: *Potentilla* × *confusa* E. H. L. KRAISE in PRAHL Krit. Fl. 2: 89, 1889.

Tento hybrid obvykle mívá řapíky hor. listů 3–4 mm dl., u dol. 1–3 listů ca 5–15 mm dl. Je někdy velmi obtížně odlišitelný od rodičovských druhů. Na rozdíl od nich bývá — alespoň v 1. generaci — téměř sterilní. U nás roztroušeně v oblastech výskytu *P. anglica*.

20 × 22. *Potentilla erecta* × *reptans* = *Potentilla* × *italica* LEHM. Ind. Sem. Hort. Hamb., add. 11, 1849.

Syn.: *Potentilla* × *adscendens* GREMLI Beir. Fl. Schweiz 68, 1870 non VILL. nec W. et K. — *P.* × *gremlii* ZIMMETER Gatt. Potent. 6. 1884.

Tento hybrid je morfologicky ± shodný s druhem *P. anglica* (jenž je odvozen z téže rodičovské kombinace). Liší se jen biologicky, tzn. sterilitou. Hybrid má silnou, vystoupavou (někdy poléhavou) lodyhu, i ve stř. části s 5četnými listy, a nápadně velké (1,5–2,0 cm) květy. Existuje i notomorfa s malými květy. Hybrid vzniká přiležitostně téměř v celém území výskytu rodičů, je však dosti vzácný.

21 × 22. *Potentilla anglica* × *reptans* = *Potentilla* × *procumbentireptans* G. F. W. MEYER Fl. Hanov. Excurs. 178, 1849.

Syn.: *Potentilla* × *mixta* NOLTE in KOCH Syn. Fl. Germ., ed. 2, 239, 1843 non ROCHEL. — *P.* × *murbeckii* DOMIN Preslia 13–15: 126, 1935 non BECK.

16. *Duchesnea* SM. — jahodka*)

Duchesnea SMITH Trans. Linn. Soc. London, ser. 1, 10: 372, 1811.

Lit.: SMEJKAL M. (1975): K výskytu *Duchesnea indica* (Andrews) Focke v Československu. Zpr. Čs. Bot. Společ. 10: 17–18.

Vytrvalé byliny. Listy trojčetné, dl. řapíkaté. Květy 5četné, žluté, dl. stopkaté, v úžlabí listů jednotlivé. Souplodí kulovité, dužnaté, s nažkami při povrchu. — 2 druhy v j. a jv. Asii. Entomogam. Endozoochor.

1. *Duchesnea indica* (ANDREWS) FOCKE — jahodka indická Tab. 66/2

Duchesnea indica (ANDREWS) FOCKE in ENGLER et PRANTL Natürl. Pfl.-Fam. 3/3: 33, 1888. — Syn.: *Fragaria indica* ANDREWS Bot. Repos. 7: t. 479, 1803. — *Duchesnea fragarioides* SM. Trans. Linn. Soc. London., ser. 1, 10: 373, 1811. — *Potentilla indica* (ANDREWS) T. WOLF in A. et GR. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 661, 1904.

Vytrvalé byliny. Lodyha plazivá, 20–50 cm dl., na uzlinách kořenující. Listy trojčetné, dl. řapíkaté, na bázi s kopinatými palisty; lístky obvejčité až šikmo obvejčité, hluboce vroubkované, na bázi klínovité a krátce řapíkaté. Květy jednotlivé, dl. stopkaté, v úžlabí listů; lístky kalíšku šir. vejčité, nápadně velké, vpředu zpravidla se 3–5 zuby; kališní lístky šir. kopinaté, zašpičatělé,

Lodyhy poléhavé, dl. plazivé, chudě větvené, s 3četnými i 5četnými listy, v jejich úžlabí již v létě listy nebo růžice listů. Květy jednotlivé, dl. stopkaté, 1,5–2,0 cm v průměru; pestíků 30–60(–75); čnělky 1,1–1,2 mm dl. Hybrid se celkovým vzhledem značně blíží druhu *P. reptans*, ale má na lodyhách 3četné i 5četné listy (v různém zastoupení), lístky s menším počtem špičatých zubů, sterilní květy s menším počtem plodolistů a delší čnělky. Hybrid bývá zaměňován s podzimními formami druhu *P. anglica* (s poléhavými lodyhami, na nichž se tvoří sekundární růžice listů). Liší se od nich 5četnými lodyžními listy ve stř. části lodyhy (*P. anglica* tam má 5četné listy jen v sekundárních růžicích), sterilními květy s větším počtem pestíků a kratšími čnělkami; sekundární růžice tvoří již v létě. Díky sterilitě je hybrid vůči rodičům dobře ohraničen. Nahodile a dosti vzácně v areálu druhu *P. anglica* (např. Strašice, Plzeň, Hřivice u Loun, Zákupy, Česká Lípa, Žacléř, Pec pod Sněžkou, Týniště nad Orlicí, Přelouč, Bohdaneč, Paskov u Frýdku-Místku).

menší než lístky kalíšku; korunní lístky podlouhle obvejčité, zlatožluté, zděli nebo kratší kalicha. Souplodí (jahoda) ± kulovité nebo kulovité sféroidní, za zralosti jasně rumělkově červené. Nažky rovnoměrně rozložené při povrchu. VI–VII. Hkf.

$2n = 42, 84$ (extra fines)

V ČR je druh často pěstován jako okrasná trvalka a mimo zahrady je známý z několika míst, kde se trvale udržuje, např. Praha-Albertov; Průhonice, park, u potoka Botič; pod Červeným kopcem u Brna; Brno, univerzitní bot. zahrada; Kroměříž; Frýdlant nad Ostravicí. Rovněž jsou možné přechodné výskyty zejména v intravilánu obcí. Jahody nejsou důvodem pro pěstování pro nepřijemnou mdlou chuť. Pochází z j. a jv. Asie, ale pěstuje se porůznu na všech kontinentech.

17. *Parageum* NAKAI et HARA — kuklice*)

Parageum NAKAI et HARA ex HARA Bot. Mag. (Tokyo) 49: 124, 1935. — Syn.: *Geum* L. Sp. Pl. 500. 1753 p. p. min. — *Sieversia* auct. non R. BR. — *Geum* L. subgen. *Oreogeum* (SER.) BOLLE Repert. Spec. Nov. Regni Veg. Beih. 72: 40, 1933 p. p. — *Oreogeum* (SER.) E. GOLUBK. Bot. Ž. 72: 772, 1987 p.p.

Lit.: SCHEUTZ N. J. (1870): Prodrromus monographiae Georum. Nova Acta Reg. Soc. Sci. Upsal., ser. 3, 1870: 1–69.

*) Zpracoval B. Kříša

*) Zpracoval M. Snejkal

Tab. 58: 1 *Comarum palustre*. – 2 *Drymocallis rupestris*. – 3 *Potentilla norvegica*.

276 *Comarum / Drymocallis*

